

Bibliotheca Nova
3-2013

Bibliotek og helse

Bibliotheca Nova
3-2013

Bibliotek og helse

Nasjonalbiblioteket 2013

Skriftserien Bibliotheca Nova

Skriftserien Bibliotheca Nova er en av Nasjonalbibliotekets formidlingskanaler for bibliotekutvikling. Ambisjonen er å publisere artikler som inspirerer og gir faglig støtte til innovasjon i bibliotek.

Gjennom tildeling av utviklingsmidler fra Nasjonalbiblioteket synliggjøres ulike innsatsområder på bibliotekfeltet. Disse er politisk definerte satsingsområder og prioriterte i samråd med Nasjonalbibliotekets rådgivende utvalg. Ved tildelingene til prosjekter har Nasjonalbiblioteket forutsatt at erfaringene fra prosjektene og innsatsområdene lett skal kunne deles med andre via artikler i Bibliotheca Nova. Vi skal ikke bare lære av hverandre, men også av andre. Faglige artikler innenfor områder som er viktige og relevante for bibliotekutvikling vil inngå i skriftserien Bibliotheca Nova. Det kan være foredrag holdt på konferanser eller artikler innenfor aktuelle temaer på bestilling av fagfolk.

Vi tar sikte på at Bibliotheca Nova skal komme ut med 4-5 utgaver i året. Alle utgavene vil bli sendt til bibliotekene. Ekstra eksemplarer kan bestilles fra publikasjon@nb.no så langt opplaget rekker.

Prosjektoversikter:

<http://www.nb.no/Bibliotekutvikling/Utviklingsmidler/Prosjektoversikter>

Utgiver: Nasjonalbiblioteket

Nr. 3-2013

Redaktør: Gunhild H. Aalstad

Redaksjonskomité: Svein Arne Tinnesand, Arne Gundersen og Hilde Ljødal

ISSN 1894-1427

ISBN 978-82-7965-110-9 (trykt)

ISBN 978-82-7965-113-0 (digitalt)

Design: Melkeveien Designkontor AS

Trykk: Rolf Ottosen as

Opplag: 1500

www.nb.no

Innhold

Forord	4	Eplebiblioteket i Tromsø	36
Vigdis Moe Skarstein		Elin Marianne Paulsen og Synnøve Baustad	
Bibliotek for alle	6	Alle har rett til å lese	42
Svein Arne Tinnesand		Merete Carlsen og Kristin Fagerlid	
KNOCK OUT og full jubel i Drammen	10	Lesing som gir livskvalitet	50
Elin Tinholt		Guro Djupvik	
Biblioteket – en arena for helseinformasjon	16	Helsebiblioteket.no – et bibliotek for fremtiden	58
Elin Opheim og Karianne Aam		Hege Underdal	
Biblioterapi – litteratur og psykisk helse	24	Seniorsurf	64
Ellen Berg Larsen		Prosjekter med støtte fra Nasjonalbiblioteket	66

FORORD

Bibliotek og helse

Bibliotheca nova 3-2013

Da Nasjonalbiblioteket lanserte første nummer i den bibliotekfaglige skriftserien Bibliotheca Nova, var ambisjonen å publisere artikler som inspirerer og gir faglig støtte til **innovasjon** i bibliotek.

Gjennom prosjektene som mottar Nasjonalbibliotekets utviklingsmidler ser vi mange bibliotek som tenker utradisjonelt og kreativt. I samarbeid med ulike samarbeidspartnere finner bibliotekene stadig nye arenaer og innsatsområder.

Bibliotek og helse er nettopp et slikt innsatsområde. Her utvikles et stort mangfold av aktiviteter i samarbeid med andre sektorer. Her slås det knock out på gamle måter å tenke på, for å bruke et uttrykk fra et av tiltakene som presenteres i dette nummeret av Bibliotheca Nova.

Drammensbibliotekets prosjekt «Seniorgamer» som utvikler et spill-tilbud for eldre med kognitiv svikt er vel kanskje et av de mest nytenkende tilbud vi noen gang har hatt i bibliotekene. Det har alle de ingredienser vi etterspør for innovasjon: Det inngår i samarbeid med andre, i dette tilfelle helseinstitusjoner og spillutviklere. Prosjektet, som inngår i ett nettverk med bibliotekene i Risør og Bergen, er til stor inspirasjon for andre bibliotek og er allerede i ferd med å bli en nasjonal modell. Ikke minst er dette et eksempel på hvordan bibliotekenes arealer kan være arena for et større mangfold av tiltak og tilbud enn vi er vant med.

Mangfold er stikkord også for summen av de prosjekter som presenteres i dette nummeret av Bibliotheca Nova. Denne gang mangfold i forhold til hva bibliotek kan bidra med når det gjelder helse. Det pekes ofte på at bibliotek er et lavterskeltilbud i betydningen at det er enkelt

Foto: Evy Andersen

å komme dit, tjenestene er gratis og at man her finner tilbud for mange ulike interessegrupper og behov. Dette er en viktig forutsetning også for å kunne realisere de tilbud og prosjekter vi har som er knyttet til helseaspektet. Det gjelder både informasjon om helse og helsetilbud og aktiviteter som bidrar til helsesituasjon, som for eksempel prosjektet i Drammen.

Den fysiske tilretteleggingen for bruk av bibliotekenes tilbud er et viktig aspekt. Eplebiblioteket i Tromsø har som målsetting å skape et modellbibliotek som kan levere bibliotekstjenester til barn med funksjonshemming. Ifølge FN's barnekonvensjon skal alle barn ha tilgang til bøker. Da må også funksjonshemninger overkommes.

Dette viser implisitt et annet aspekt ved grunnlaget for at bibliotekene kan være institusjoner og arenaer for helse i vid forstand. Nemlig kompetanse. Bibliotekene har kompetanse på litteratur, på ulike andre medier, på ny teknologi, på å være vertskap og legge til rette for ulike behov – og ikke minst på å vite hvem en skal samarbeide med. Det er viktig både å ha tillit til egen kompetanse og å erkjenne andres faglige kompetanse. Det gir resultater å samarbeide med de rette fagfolkene for å få økt kunnskap. Målet er å tilrettelegge bibliotekets ressurser til flest mulig.

Når det gjelder helse er overskriftene mellom helse og bibliotek mangefasettert: informasjon, forebygging, biblioterapi, følelser, lesing som sådan, som livskvalitet og altså knock out i biblioteket.

Jeg håper også dette nummeret av Bibliotecha Nova vil inspirere til **innovasjon** – både for helse og bibliotek og for det mangefasetterte biblioteket.

Vigdis Moe Skarstein

NASJONALBIBLIOTEKAR

Bibliotek for alle

Da Stortinget våren 2012 behandlet Stortingsmeldingen om Kultur og integrering var hele kulturkomiteen opptatt av hvilken rolle kulturen har for å sikre alle et bedre liv. Bibliotekene spiller en viktig rolle på flere områder. De er i seg selv et inkluderende tilbud, de har ansvar for informasjon og de har en viktig rolle som arena for opplæring og tilkobling til det digitale for grupper som ellers kunne komme til å falle utenfor.

TEKST: SVEIN ARNE TINNESAND, NASJONALBIBLIOTEKET

Å ha tilgang til kulturopplevelser og mulighet til å uttrykke seg kreativt er svært viktig. Kunst og kultur gir opplevelser og mening i hverdagen, og legger grunnlaget for utvikling og læring. Deltakelse i kulturlivet er identitets-skapende for den enkelte, bygger demokratiet og bidrar til et inkluderende samfunn. Kulturpolitikken har også stor betydning i samspill med andre politikkområder. I Stortingsmeldingen legges det vekt på at kunst- og kulturopplevelser og deltakelse i kulturlivet kan være med på å gi flere bedre helse og et bedre liv, og den viser til kulturens betydning for folkehelsearbeidet generelt og omsorg spesielt.

Deltaking i kulturaktivitetar er ein måte å høyre til samfunnet på. I det moderne samfunnet er personleg og sosial identitet sterkt knytt til deltaking i kulturaktivitetar. Som følge av at kulturtilbod og kulturaktivitet har vorte ein meir sentral del av samfunnet og at fleire deltek, kan konsekvensane av utanforskap opplevast sterkare enn

tidlegare. For menneske som står i fare for å falle utanfor på grunn av arbeidsløyse, sjukdom eller anna, kan deltaking i kulturlivet bidra til at ein ikkje opplever seg totalt ekskludert og vere med på å gi meining i kvardagen, betre sjølvkjensle og høgare livskvalitet. Kunsten og kulturen må difor vere open og inkluderande.

(-)

Det er med andre ord framleis mange som ikkje har eit forhold til viktige arenaer for læring, kreativitet, oppleving, samvær og identitetsskaping. Dette er ei utfordring. Det er særleg alvorleg når barn og unge fell utanfor det fritidstilbodet og dei fellesskapsarenaene som kulturlivet tilbyr.

Meld. St. 10 (2011 – 2012) Kultur, inkludering og deltaking

FOLKEHELSELOVEN

Folkehelseloven trådte i kraft 1. januar 2012 og erstattet deler av kommunehelsetjenesteloven og lov om fylkeskommuners oppgaver i folkehelsearbeidet. Loven skal bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse og utjevner sosiale helseforskjeller. Folkehelseloven og samhandlingsreformen gir kommunene et mer helhetlig ansvar for helse og for å se helse i sammenheng med kommunens brede sett av virkemidler. Den gir kommunene ansvar og handlingsrom til å se folkehelsearbeidet i sammenheng med sine særskilte behov og forutsetninger. Folkehelseloven understreker prinsippet om å fremme folkehelse i alle sektorer, og vektlegger et tverrsektorielt perspektiv. Kommunesektoren har ansvar for å fremme folkehelse innenfor de oppgavene og med de virkemidlene sektoren er tillagt.

Kommunen skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen.

Kommunen skal fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler kommunen er tillagt, herunder ved lokal utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting.

Kommunen skal medvirke til at helsemessige hensyn blir ivaretatt av andre myndigheter og virksomheter. Medvirkning skal skje blant annet gjennom råd, uttalelser, samarbeid og deltagelse i planlegging. Kommunen skal legge til rette for samarbeid med frivillig sektor.

Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven)

§ 4. Kommunens ansvar for folkehelsearbeid

DISKRIMINERINGS- OG TILGJENGELIGHETSLOVEN

Universell utforming har positive ringvirkninger for hele samfunnet. God fysisk tilgjengelighet vil ikke bare være til hjelp for rullestolbrukere, men også for småbarnsfamilier som skal frem med barne- eller trillevogn, for folk som bruker krykker og for eldre som er dårlig til bens. Likeledes er godt tilrettelagt, lesbar skrift lettere å lese, ikke bare for svaksynte, men også for eldre, barn, folk som skal lære seg et nytt språk og for dyslektikere. Ofte oppleves det som er universelt utformet som gunstig for alle, og i løpet av livet vil de aller fleste av oss være takknemlig for at produkter og tjenester er universelt utformet. I tillegg vil det i blant være nødvendig med spesifikke tiltak rettet mot en bestemt målgruppe, utover den universelle utformingen som omfatter alle. Et slikt tilfelle vil f.eks. være å gi tilgang til informasjon på blindeskrift for synshemmede. En positiv effekt er at folk med og uten funksjonshemming får samhandlingsarenaer, og i mindre grad segregeres fra hverandre.

Offentlig virksomhet skal arbeide aktivt og målrettet for å fremme universell utforming innenfor virksomheten. Tilsvarende gjelder for privat virksomhet rettet mot allmennheten.

Med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene, herunder informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig.

§ 9. Plikt til generell tilrettelegging (universell utforming) Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven)

DIGITAL DELTAKELSE FOR ALLE

Bruk av IKT-verktøy som pc, lesebrett, mobiltelefon og Internett utgjør en stadig viktigere del av vår hverdag, både på jobb og privat. Offentlige tjenester og informasjon legges i stadig økende grad ut på nett, og det forventes at inn-

byggerne klarer å finne frem til det man trenger å vite, ved å bruke digitale kanaler. De som ikke behersker dagens IKT-verktøy og heller ikke er på nett, risikerer å bli stående utenfor viktige samfunnsarenaer. Dette er en utfordring, både for demokratiet og for muligheten til å sikre fremtidig verdiskaping basert på bruk av digitale tjenester. Regjeringen ønsker derfor å legge til rette for at flere grupper av voksne innbyggere som i dag ikke bruker Internett og IKT-verktøy skal få et tilbud. Bibliotek er viktige arenaer for opplæring i bruk av digitale verktøy.

Bibliotekene har sin kjente plass i lokalsamfunnet, og mange er fortrolige med lokalene og bibliotekaren fra før. Tjenestene er lette å bruke, og alle har både adgang og tilgang til det som finnes der. Bibliotekene fungerer både som etablert arena for kunnskapsdeling og som sosial møteplass for mange grupper.

Dataopplæring i biblioteket – en veiledning i hvordan man kan bruke biblioteket som læringsarena, Vox. Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk 2010

KNOCK OUT og full jubel i DRAMMEN

Slå! Kom igjen! Ikke gi deg! Tilropene fra heiagjengen på sidelinjen tiltar i styrke. Motstanderen i bokseringen rister på hodet, men kommer raskt til hektene igjen. En knock-out på overtid gir endelig seier og jubelen står i taket!

TEKST: **ELIN TINHOLT, NASJONALBIBLIOTEKET**

Stedet er Drammensbiblioteket. I tredje etasje er det rigget en stor spill-skjerm. Akkurat nå er det boksing som gjelder. Rundt skjermen står fire blide eldre damer samlet. Heiaropene og latteren sitter løst. Randi Dale slår og slår. «Dette er effektivt både mot grevinneheng og aggresjon!» oppsummerer hun etter endelig å ha lagt motstanderen i gulvet.

Seniorgamer er et prosjekt som skal bli en modell for et nasjonalt bibliotektilbud for eldre, og spesielt eldre med demens som bor hjemme, for deres pårørende og for aktører i helsesektoren.

Seniorgamer skal bidra til bedre livskvalitet og helse for eldre i en tidlig demensfase og bidra til å bygge broer mellom generasjoner ved bruk av spillteknologi.

Randi Dale, Berit Nilsen, Laila Krogh og Elsa Hansen-Steen er alle frivillige fra Villa Fredrikke i Drammen – et åpent dagtilbud for mennesker med demens i tidlig fase, og som fortsatt bor hjemme. Siden 2010 har Drammen bibliotek samarbeidet med denne institusjonen for å prøve ut spill for eldre.

**Seniorgamere Berit Nilsen og
Elsa Hansen-Steen.**

Foto: Nasjonalbiblioteket

FRA SKEPSIS TIL JUBEL

I starten var mange skeptiske, forteller Beate Magerholm ved Villa Fredrikke, men tirsdagsbowlingen ble raskt utrolig populær og noe våre gjester ikke gjerne går glipp av. Folk lar seg rive med, det er mye latter og høy temperatur. Innimellom bowlingrundene er det suppepause og kaffepause. Den som til slutt har fått flest strikes eller poeng, er vinner av et Flax-lodd. Også det umåtelig populært, smiler Beate.

VIKTIG SAMARBEIDSPARTER

For oss har Villa Fredrikke vært en super samarbeidspartner, sier Lena Hillestad ved Drammensbiblioteket. Da vi i 2010 ønsket å utvikle et spill-tilbud for eldre, var det mye vi ikke hadde kunnskap om. Vi trengte et sted vi kunne prøve ut ideene våre og få tilbakemeldinger. For personer med kognitiv svikt kan det være vanskelig å orientere seg i rommet. Det kan også være vanskelig å forholde seg til håndkonsoller. Villa Fredrikke bidro til kunnskap om demens, slik at vi kunne legge til rette spesielt for denne gruppen. Vi fant at

Fotball, boksing, golf, dart og volleyball er blant spillene man kan prøve seg på.

Foto: Nasjonalbiblioteket

Løft armen, og spillet kan begynne.

Foto: Nasjonalbiblioteket

Xbox Kinect egner seg ypperlig. Håndkonsoller, brett å stå på eller annet utstyr har vist seg unødvendig. Boksing og bowling er spill som passer de aller fleste, med unntak av rullestolbrukere. For denne gruppen har det vist seg at bowling ikke er egnet, mens boksing derimot gir god presisjonstrening i tillegg til armmuskler. For rullestolbrukere er også dart et godt tilbud. Brukerne ved Villa Fredrikke foretrakk å forholde seg til ett spill av gangen, og for denne gruppen var bowling det spillet som traff best. For mennesker med demens er blå den fargen hvor man lengst ser kontraster. Derfor ble blått en gjenganger i materialet som presenterer *Seniorgamer*-tilbudet, forteller hun. Villa Fredrikkes brukere har også vært på biblioteket for å teste ut bowlingspillet der.

IKKE LENGER HYSJ, HYSJ!

For mange eldre er biblioteket fortsatt en hysj-sone, forteller biblioteksjef Monica Nyhus. Men her i *Seniorgameravdelingen* ved Drammen bibliotek har vi ikke noe imot høyt lydnivå og jubel. Biblioteket har lenge hatt et spill-tilbud for ungdom. Med *Seniorgamer* ønsker vi også å nå den eldre delen

av befolkningen. Her kan eldre møtes for å ha det moro sammen. Kanskje kan man også møtes på tvers av generasjonene? Bestemor og barnebarnet kan gjøre andre ting på biblioteket sammen enn å låne bøker! Vi ønsker at biblioteket skal være en aktiv og uformell møteplass med stor takhøyde hvor det er et bredt og variert tilbud for alle aldre.

EGEN SONE

Ved Drammensbiblioteket har man innredet en egen sone i biblioteket med tanke på spill for eldre. I samme etasje har vi også samlet en del bøker som erfaringsmessig er av interesse for denne gruppen. Bøker om lokalhistorie og helse, for eksempel. Her i Drammen er vi så heldige å ha god plass til rådighet, men i grunnen er det ikke så mye plass som skal til for å tilrettelegge for et slikt spillested for seniorer, sier Monica. Fleksibilitet er nok et nøkkelord, her, fortsetter hun. Spill-skjermen er på hjul og kan lett flyttes.

NYSGJERRIGHETEN VAKT

Det er fortsatt slik at det er langt flere helseinstitusjoner rundt omkring i landet enn bibliotek som har et spill-tilbud til eldre. Helseinstitusjonene har nok sett at det ligger en gevinst i at tilbudet er lettvinnt, lite ressurskrevende og at det skaper god stemning, sier Lena. Nå begynner vi også å få en del henvendelser fra andre bibliotek som er nysgjerrige. Senest i går ringte Voss bibliotek som skulle sette i gang Seniorspel og som gjerne ville høre mer om erfaringene vi hadde gjort her i Drammen.

RINGVIRKNINGER

Spillene engasjerer og skaper viktig mestringssfølelse, sier Monica. Å tilby spillaktiviteter til eldre er også en måte å tilvenne den eldre generasjonen til ny teknologi. Her sitter bibliotekene på betydelig kompetanse. Vi ønsker å tilby eldre kurs i bruk av nettbrett, og i bruk av tjenester som for eksempel Skype. Nettopp Skype er en ypperlig måte å holde kontakt med familiemedlemmer på som kanskje bor et stykke unna. Ringvirkningene av *Seniorgamer* er store. Det handler om å skape de gode øyeblikkene, og faktisk langt mer enn det. Det handler om å skape et rikere liv.

Lena Hillestad.
Prosjektleder
for seniorgamer
ved Drammen
bibliotek.

Foto: Nasjonalbiblioteket

Randi Dale, Berit Nilsen, Laila Krogh og Elsa Hansen-Steen er gode hjelpere ved Villa Fredrikke og etter hvert drevne spillere. Foto: Nasjonalbiblioteket

NASJONAL MODELL

Ved Drammen bibliotek spør man seg hvordan man skal gjøre *Seniorgamer* til et nasjonalt bibliotektilbud? For å kunne utvikle en god modell, må vi samarbeide med forskjellige typer bibliotek, sier Monica. – Vi har derfor inngått samarbeidsavtale med Risør bibliotek og Bergen Offentlige Bibliotek. I tillegg til engasjerte medarbeidere fordrer et slikt prosjekt forankring i kommunen og et godt samarbeid med frivillige. *Seniorgamer* har inngått en intensjonsavtale med Seniornett Norge. Andre aktuelle samarbeidspartnere vil være Frivilligsentraler, Røde Kors, Demensforeninger eller lignende organisasjoner.

HÅNDBOK

Lena forteller at Drammen bibliotek har planer om å lage en håndbok for bibliotek og institusjoner som ønsker å etablere *Seniorgamer*. En slik håndbok vil også inneholde fakta om demens og de spesielle behovene som følger sykdommen. Håndboka skal også foreligge digitalt på bibliotekets hjemmeside.

Bibliotek rundt omkring som vil vite mer, må bare ta kontakt med oss, sier Lena. Vi forteller mer enn gjerne!

FAKTA

Prosjektets tittel: *Seniorgamer* – spill for eldre

Prosjektansvarlig: Drammen bibliotek

Varighet: 2012-2014

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr 2 000 000

Prosjektleder: Lena Hillestad

Samarbeidspartnere: Høyskolen i Buskerud, Papirbredden Innovasjon, Mektron AS, villa Fredrikke og Kulturoasen i Drammen.

Felles mål: Gi et tilbud til eldre; bidra til bedre helse ved bruk av dataspill

Tiltak:

- Spillaktiviteter
- Egen logo
- Markedsføring og mediedekning. Prosjektet har vært mye presentert i media og på ulike konferanser
- Sosiale media: Seniorgamer er på Facebook og har egen blogg: seniorgamer.no
- I siste fase av prosjektet i 2014 lages en håndbok

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)

7.6.1.3 Særlig om forebygging i omsorgstjenesten

Den demografiske utviklingen gjør at det i Norge i løpet av noen tiår vil være en vesentlig større andel eldre i befolkningen.

Helse- og omsorgstjenesten kan iverksette oppsøkende forebyggende tiltak overfor eldre for å tilby tjenester som bidrar til å opprettholde eller bedre funksjonsnivået lengst mulig ut i alderdommen. Dette kan blant annet skje i samarbeid med frivillige organisasjoner. For øvrig er det viktig at helse- og omsorgstjenesten stimulerer til gode systemer som ivaretar helsefremmende og forebyggende tiltak som matombringing, eldresentre, seniorsentre, og andre aktivitetstilbud og kulturtilbud.

Demens

Demens er en fellesbenevnelse for flere hjernesykdommer som oftest opptrer i høy alder og fører til en kognitiv svikt. Det viktigste kjennetegnet på demenssykdom er hukommelsessvikt. Alzheimers er et eksempel på en slik sykdom.

I Norge er det ca. 71.000 personer med demens. Hvert år får ca. 10.000 nye personer denne sykdommen.

Kilde: Helsedirektoratet

Biblioteket – en arena for helseinformasjon

Hvordan skal vi best håndtere spørsmål om helse i folkebibliotekene? Hvem skal gi bibliotek tjenester til ansatte i kommunehelsetjenesten? Slike spørsmål forsøkte forprosjektet Helseinfo via folkebibliotek å besvare.

TEKST: ELIN OPHEIM, SYKEHUSET INNLANDET (PROSJEKTLEDER I FORPROSJEKTET)
OG KARIANNE AAM, HEDMARK FYLKESBIBLIOTEK

SAMFUNN, SAMHANDLING OG FOLKEHELSE

Vi kan knapt åpne en avis, se på tv eller være på nett uten at livsstil, helse og sykdom kommer opp som tema. Økt kunnskap om helse i befolkningen gir økt etterspørsel etter helsetjenester. Samhandlingsreformen og folkehelseloven gir retningslinjer for hvordan oppgaver knyttet til forebygging av sykdom og helsetjenester kan organiseres, gjennom samarbeid i spesialist- og kommunehelsetjenesten. Den åpner også for at pasientene selv kan innta en mer aktiv rolle i møtet med ulike helsetjenester.

Samhandlingsreformen innen helsetjenestene innebærer en overføring av oppgaver fra spesialisthelsetjenesten til kommunene. I tillegg får kommunene nye oppgaver knyttet til rehabilitering og forebygging. Ansatte i kommunehelsetjenestene vil etter samhandlingsreformen få økt behov for informasjonsressurser og ny kompetanse. Folkebiblioteket vil kunne møte et behov som ikke dekkes i dag.

Folkehelseloven skal bidra til å fremme folkehelse og utjevne sosialt betingede helseforskjeller. Det handler blant annet om å skape gode oppvekstvilkår for barn og unge og forebygge sykdom og skader. Vi må tenke helse i alt vi gjør innenfor kultur, utdanning, samferdsel og næringsliv. Brukermedvirkning er et bærende prinsipp innen folkehelsearbeidet og gjelder både på individnivå og i lokalmiljøene. Folkehelseloven pålegger kommuner, fylkeskommuner og statlige myndigheter ansvar for å fremme folkehelse.

HELSEINFORMASJON OG FOLKEBIBLIOTEK

Du har skrankevakt og foran deg står Odd. Sønnen hans har fått diagnosen ADHD. Odd har fulgt debatten i avisene om at det kanskje er for mange barn som får denne diagnosen. Han interesserer seg for alternativ medisin og har fått råd av en nabo om å prøve Johannesurt. Spørsmålet til deg er: Er det riktig at Johannesurt kan virke beroligende på barn med ADHD?

Eller hva om Grete som jobber med demente på sykehjemmet i kommunen kommer innom. Hun har flere pasienter på avdelingen som har søvnproblemer og lurte på om du kan hjelpe henne med å finne nyere kunnskap om hva som kan prøves ut?

Hvordan ville du håndtere slike spørsmål?

- Eller har du tenkt på hvorfor slike spørsmål ikke stilles ved ditt bibliotek?

Forprosjekt Helseinfo via folkebibliotek har satt fokus på folkebibliotekene og helseinformasjon. Ett av målene var å undersøke hvordan folkebibliotekene kan formidle helseinformasjon til innbyggere og til ansatte i kommunehelsetjenesten. En enkel spørreundersøkelse ble gjennomført. Den viste at viktige ressurser som Helsebiblioteket og Helsenor.no ikke er godt kjent eller mye brukt blant ansatte i folkebibliotek. Mange hadde ikke hørt om Helsebiblioteket.

Kurs for ansatte i helseinformasjon

Videre skulle forprosjektet utvikle og prøve ut kurs med tema helseinformasjonsressurser for ansatte i folkebibliotek. En viktig oppgave for prosjektet har vært å se på hvordan folkebibliotekene kan innta en aktiv veilederrolle i forhold til den helseinformasjonen som er tilgjengelig.

Ny lov om folkebibliotek trer i kraft 1. januar 2014. Den nye formålsparagrafen sier at:

Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom *aktiv formidling* og ved å stille bøker og *andre medier* gratis til disposisjon for alle som bor i landet. *Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt.* Det enkelte bibliotek skal i sine tilbud til barn og voksne legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet. *Bibliotekenes innhold og tjenester skal gjøres kjent.* (Kulturdepartementet, 2013)

Aktiv formidling betyr i stor grad å formidle det som ikke er så kjent for brukerne. I forprosjektet erfarte vi at helseinformasjon er viktig og nyttig for flere målgrupper og at folkebibliotekene kan spille en rolle i forhold til å synliggjøre tilgangen til denne informasjonen. Det er også interessant å se nærmere på hvordan folkebibliotekene kan fungere som arenaer for offentlig samtale og debatt om helserelaterte temaer. Folkebibliotekene har lang tradisjon i å ta samfunnsansvar ved å være lokale innfallsporter til litteratur, lesing, sosialt samvær og ny kunnskap. Den nye bibliotekloven underbygger dette ansvaret i enda større grad, og forprosjektet viste at folkebibliotekene på mange måter er naturlige arenaer også for helseinformasjon.

Prosjektleder og representanter fra Stange bibliotek, Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Gjøvik, utviklet et to-dagers kurs. Temaene som ble tatt opp var blant annet ulike helsetjenester, Helsebiblioteket, bibliotekarers rolle og hvordan informasjonsarbeid kan organiseres lokalt og i praksis.

Evalueringen av kurset viste at ansatte i folkebibliotek har engasjement og interesse for helseinformasjon. Som en av kursdeltagerne uttrykte det: «Vi startet helt på null, jeg synes jeg har lært mye, det har åpnet seg en helt ny verden.»

Ansatte i folkebibliotek mener at biblioteket er en egnet arena for denne typen informasjonsarbeid, og deres inntrykk er at bibliotekarere oppfattes som trygge og nøytrale personer å snakke med om helserelaterte spørsmål. Det var imidlertid et uttrykt behov for kompetanseheving. Det er viktig å kunne være trygg på seg selv i formidlingen av Helsebiblioteket og andre informasjonsressurser.

Ansatte på sykehjem i Hedmark ble også spurt om de brukte Helsebiblioteket som informasjonskilde. De svarte at de ønsket å kunne gå til folkebiblioteket for å få hjelp. Det er viktig at vi som er ansatte i kommunene har et bevisst forhold til vår informasjonskompetanse. Det gjelder både for de som jobber i folkebibliotekene og på sykehjemmene.

Kurset som ble utviklet i forprosjektet, satte fokus på bibliotekarens rolle når det stilles spørsmål om helse. Det er viktig å være oppmerksom på at vår rolle er å veilede til gode kilder, ikke å stille diagnose eller gi råd om behandling. Vi bør ikke svare på spørsmål som «Hva ville du ha gjort?», men være tydelig på at slike spørsmål kan diskuteres med helsepersonell, familie og venner.

SAMARBEID MELLOM FOLKE-, FAG- OG HØGSKOLEBIBLIOTEKENE ER EN SUKSESSFaktor

Vi mener at et godt samarbeid mellom folke-, fag- og høgskolebibliotek er en vesentlig forutsetning for å kunne lykkes i å gi et godt tilbud til ansatte i kommunehelsetjenesten. Den nye loven om folkebibliotek vil gi fylkesbibliotekene et regionalt ansvar for bibliotekutvikling. Vi mener at helseinformasjon kun er ett eksempel på områder hvor fag- og folkebibliotek vil bli utfordret til å samarbeide seg i mellom til beste for sluttbrukerne, og at erfaringer fra et slikt samarbeid vil ha stor overføringsverdi til andre, lignende prosjekter.

Amerikanske folkebibliotek har i lang tid ansett helseinformasjon som en selvfølgelig del av sitt arbeidsfelt. Vi kan i forprosjektet vise til gode prosjekter fra Slovenia og Sverige, som har satt fokus på informasjonskompetanse i forhold til helsespørsmål og andre helsefremmede tiltak i bibliotekene. Biblioteket i Vindeln kommune i nord-Sverige var opptatt av å bruke formidling av film, foredrag, teater og utstillinger i en helsefremmende sammenheng.

I forprosjektet *Helseinfo via folkebibliotek* samarbeidet folke-, fag- og sykehusbibliotek i Hedmark og Oppland med representanter fra Læringssenteret på Ullevål og Utviklingssenteret for sykehjem i Hedmark. Prosjektet har gjennom dette samarbeidet fått tilført verdifull kompetanse.

Vi har hatt kontakt med prosjektet *Seniorgamer*¹ i Drammensbiblioteket, og det er ønske fra begge parter om å videreutvikle samarbeidet. For Seni-

¹ Prosjektet *Seniorgamer* blir gjennomført av Drammensbiblioteket. Målet for dette prosjektet er å gi et bibliotektilbud for eldre med demens. Dette prosjektet blir omtalt i en annen artikkel i dette heftet, s. 10

Foto: Produnis

orgamer var det nyttig å høre om det konkrete samarbeidet mellom fag- og folkebibliotek som vårt forprosjekt kunne vise til. Gjennom vårt prosjekt ble vi inspirert til å videreutvikle satsningen på dataspill tilrettelagt for konkrete målgrupper som et helsefremmende tiltak.

ETTER FORPROSJEKTET – HVA NÅ?

Folkebibliotekenes formidler- og veilederrolle blir enda tydeligere etter innføringen av den nye bibliotekloven.

Folkebibliotekene fungerer allerede som en lokal arena for hverdagsopplevelser og mestring. Vi ønsker at bibliotekene skal fortsette å utvikle seg som en viktig møteplass, også i helsesammenheng. Som en videreføring av det som er igangsatt, ønsker vi å se på hvordan vi kan jobbe med å utvikle folkebibliotekenes kompetanse på helseinformasjon. Vi ønsker også å sette fokus på tiltak for demente, og for helsepersonell og pårørende som omgås personer med denne diagnosen.

Tilgangen til litteratur og informasjon om sykdommen demens må bedres. Vi vil også utvikle tilbud om dataspill og filmfremvisning i samarbeid med sykehjem og hjemmetjenesten, og tilby litteraturformidling og foredrag for pårørende og helsearbeidere.

Det er en utfordring for folkebibliotekene å innta nye roller og se helseinformasjon som en viktig del av sitt arbeidsområde.

LITTERATUR

Helse- og omsorgsdepartementet (2009) St.meld. nr. 47 (2008-2009) Samhandlingsreformen. Sist lest på:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/dok/regpubl/stmeld/2008-2009/stmeld-nr-47-2008-2009-.html?id=567201>

Norge. Lov om folkehelsearbeid (2011). Sist lest på:

<http://www.lovdatab.no/all/hl-20110624-029.html>

Kulturdepartementet (2013) Endringer i lov om folkebibliotek.

FAKTA

Forprosjektets tittel: Helseinfo via folkebibliotek

Prosjektansvarlig: Stange bibliotek

Prosjektleder: Elin Opheim, Sykehuset Innlandet

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr 318 000

Samarbeidspartnere:

- Stange kommune
- Sykehuset Innlandet
- Høgskolen i Hedmark
- Høgskolen i Gjøvik
- Hedmark fylkesbibliotek
- Utviklingssenter for sykehjem i Hedmark

Mål med forprosjektet:

- Å definere folkebibliotekenes rolle i en helsesammenheng
- Teste ut samarbeidsområder mellom folkebibliotek, høgskole- og fagbibliotek
- Kartlegge informasjonsbehov og utvikle kompetansehevende kurs for ansatte i folkebibliotek innen informasjonsressursene for helse

Hedmark fylkesbibliotek har nylig søkt om midler til det toårig prosjektet Helseinformasjon i folkebibliotek (2014-2015) som skal bygge på samarbeid mellom folke-, fag- og høgskolebibliotek om kompetanse og formidling og handle om bibliotek som veiviser til helseinformasjon. Prosjektet skal bygge videre på kunnskap og erfaringer fra forprosjektet og vil rette seg mot folkebibliotek i Hedmark og Oppland.

Biblioterapi – litteratur og psykisk helse

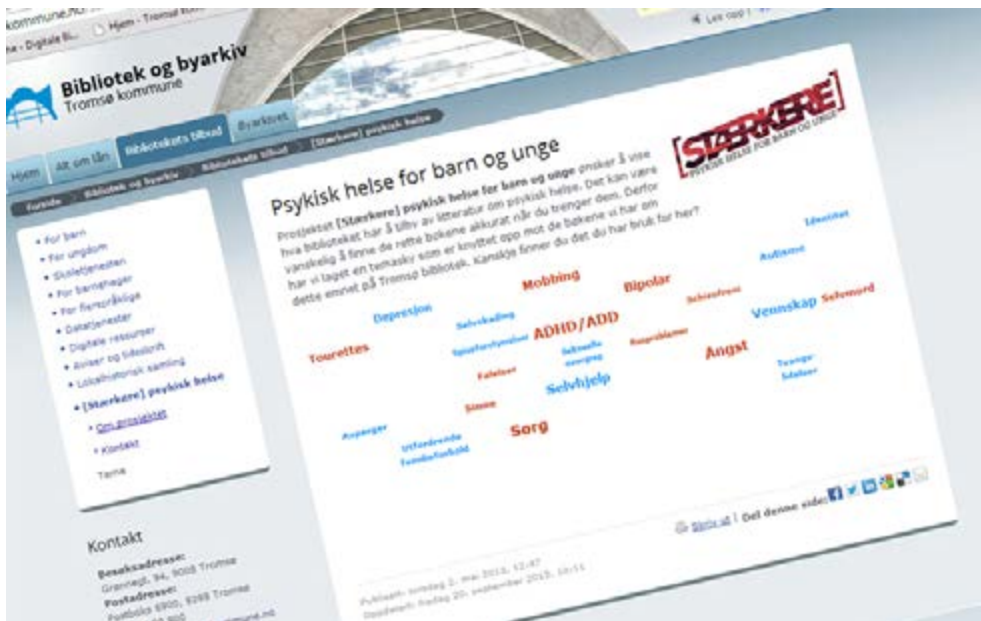
Kan lesning gi oss bedre psykisk helse? I USA er biblioterapien tatt i bruk og amerikaneren John T.Pardeck sier at biblioterapi er å behandle gjennom bøker. Dette har bibliotek i Troms sett nærmere på i prosjektet *[Stærkere] psykisk helse for barn og unge*.

TEKST: ELLEN BERG LARSEN, TROMSØ BIBLIOTEK OG BYARKIV

Bibliotek-prosjektet *[Stærkere] psykisk helse for barn og unge* er tuftet på ideen om at biblioteket kan fungere helsefremmende. Prosjektet har som hovedmål å synliggjøre informasjons- og litteraturtilbudet rundt temaet psykisk helse for barn og unge i folkebibliotekene i Troms. Det finnes en iboende kraft i det å eie kunnskap om sin egen situasjon, og litteratur kan være inngangsporten til forståelse av både oss selv og andre. Psykisk helse er tema i mange romaner og fagbøker for både barn, ungdom og voksne. Men hvor synlige er disse bøkene i biblioteket når vi trenger dem som mest? Og kan lesing av skjønnlitteratur påvirke vår psykiske helse positivt? Kan terapi og litteratur fungere sammen på en god måte?

SALUTOGENESE - HELSENS OPPRINNELSE

Aaron Antonovsky var en israelsk-amerikansk sosiolog. Han er opphavsmannen bak begrepet salutogenese som er sammensatt av ordene salute som

Snapshot fra nettsidene til prosjektet [Stærkere] psykisk helse for barn og unge.

betyr helse, og genesis som betyr opprinnelse eller tilblivelse (Antonovsky, 1981). Antonovsky ønsket å se nærmere på vår evne til å holde oss friske, i stedet for hva som gjør oss syke. Hvorfor er det slik at noen takler både fysisk og psykisk motgang uten å utvikle symptomer på sykdom? I salutogenesen handler det om å bedre egen helse gjennom aktiv deltakelse, og fravær av sykdom er ikke nødvendigvis det samme som god helse. Det finnes ifølge Antonovsky en rekke faktorer som kan bidra til bedre helse. Fellesnevnerne er *følelsen av tilhørighet*, å kunne *håndtere sin egen situasjon* og det å *se mening* i den. Antonovskys teorier har blitt hentet frem igjen de senere årene som en del av et større felt som kalles helsefremmende arbeid. Det å tenke helsefremmende har vist seg å være fruktbart for mange som sliter med sin psykiske helse. Det er mange faktorer som jobber sammen for at vi skal ha god helse. Noen faktorer kan vi ikke endre på, som hva vi er disponert for av sykdom. Men hva vi selv putter i livssekken er også viktig. Hva ligger i vår mentale ryggsekk, som kan hentes frem når og hvis det trengs i en senere krise? Er vi i stand til å bruke våre erfaringer og vår kunnskap når det røyner på? Det kommer an på settingen eller konteksten vi er i. Mestrer vi den? Får vi selv være med å påvirke det som skjer med oss?

LITTERATUR I TERAPI-ROMMET

Liz Burns er en amerikansk familieterapeut som har forsket på sammenhengen mellom litteratur og terapi (Burns, 2009). Hun mener lesing av skjønnlitteratur og psykoterapi kan tilby noe av det samme: «...the making and transformation of meaning through dialogue – and the medium is language!» (Burns, 2009, s. 8). Begge aktiviteter engasjerer – både intellekt og følelser, og forutsetter en åpenhet hos individet. Selv om terapi også inkluderer en samtalepartner mener hun at denne typen samtale, med sine åpne spørsmål og lyttende karakter, ligner mer på lesing enn andre former for samtale. Så hvorfor da ikke bruke litterære tekster i terapirommet, når det finnes terapi i litterære tekster?

TERAPI I LITTERATUREN

Timothy Aubry er en amerikansk litteraturprofessor som har nærmet seg temaet terapi i litteraturen fra en annen vinkel. I boken *Reading as therapy: what contemporary fiction does for middle-class americans* hevder han at mange lesere i dag velger skjønnlitterære bøker ikke for deres estetiske kvaliteter, men for deres muligheter til å gi leseren hjelp på det personlige plan (Aubry, 2011). Han påpeker hvilke typer bøker dagens amerikanere velger å lese: bøker som kan tilby strategier for konfrontasjon, trøst, forståelse eller håndtering av personlige problemer. Aubry hevder at denne måten å lese på er typisk for den amerikanske middelklassen, og peker på de økonomiske utfordringene i det amerikanske samfunnet som en mulig årsak til en slik utvikling med hensyn til litteraturvalg. Middelklassen sliter økonomisk, og forskjellene mellom fattige og rike øker. At man da velger litteratur som kan tilby trøst, hjelp eller innblikk i andres liv, er kanskje ikke så overraskende.

BIBLIOTERAPI

I boken *Skapande och kroppsbaserade komplementära terapier* defineres biblioterapi som en sammenheng der leseren, litteraturen og interaksjonen som oppstår mellom disse bidrar til at leserens personlighet havner i fokus og at litteraturen blir et verktøy for terapeuten (Poncin, 2004, s. 196). Dette er en av mange definisjoner på et felt som aldri har blitt skikkelig kjent i Norge. Det kom et par bøker om dette på 1970-tallet, men senere har det vært stille. I Sverige har det vært litt mer fokus på denne sammenstillingen, men heller ikke her er det et allment kjent begrep. I USA er biblioterapien tatt i bruk, og den er også blitt gjenstand for forskning. Amerikaneren John T. Pardeck gir begrepet en enklere definisjon: Biblioterapi er å behandle gjennom bøker (Andersson & Thalín, 2012).

Biblioterapi oppstår i et samspill mellom deltakeren, terapeuten og litteraturen. Stegvis vil leseren komme frem til en dypere forståelse av sine følelser og reaksjonsmønster, for til slutt å vurdere og i beste fall endre på det som har gitt grobunn for problemer. Her vil litteraturen være et redskap og en katalysator i prosessen mot forandring. Det finnes flere retninger innen biblioterapien, og dette gjør den vanskelig å definere. Det som er felles for alle disse, og som må ses som fundamentet i teorien, er den psykologiske prosessen lesing skaper i mennesket,

Definert gjennom de tre termene identifikasjon, katarsis (renselse) og innsikt. Det man er mer uenige om er hvor stor del av prosessen som skal skje gjennom samtaler med terapeuten. Innenfor retningen *lesebiblioterapi* vil fokus forbli på lesingen og interaksjonen mellom leseren og teksten. Biblioterapeuten vil her være en kompetent leser og et medmenneske, og kan for eksempel bidra med emnelister på bøker som passer i ulike livssituasjoner. Denne formen for biblioterapi utføres på mange bibliotek i dag, uten at det kalles for terapi. Innenfor retningen *interaktiv biblioterapi* er terapeuten mer direkte involvert i leserens utvikling gjennom samtaler.

TERAPI I BIBLIOTEKET

Fra ulike teorier om litteraturterapi og terapi-rom hvor litteraturen brukes aktivt, er det ikke lang vei til bibliotekets rolle som leseveileder. Salutogenesen vil hevde at gode leseopplevelser havner i «livssekken» og kan hentes frem ved behov. I den sekken havner også følelsen av mestring som ligger i å kunne lese, samt verdien av å ha noe å fylle fritiden med. Liz Burns skriver om refleksivitet (Burns, 2009). Hun mener at en skjønnlitterær tekst med samme tema som det man selv sliter med kan hjelpe en å se problemet utenfra og dermed gi innsikt og ny læring om eget liv. Det skapes kreativ energi i møtet mellom ens egen livssituasjon og den litterære, mens tekstens form gir struktur og mening til prosessen. På den måten er det ikke *hva* som leses som blir viktig, men heller *hvordan* vi leser. Da blir det ekstra viktig å knekke lesekoden, komme forbi den tekniske lesingen og videre inn i forståelsen av det vi leser.

Det er kanskje uvant for bibliotekarer å tenke psykisk helse eksplisitt, men implisitt mener jeg vi allerede gjør det. «Har dere en bok om døden for små barn?». «Har dere en god roman om vennskap?» «Finnes det litteratur om å vokse opp med psykisk syke foreldre?» Spørsmålene er utallige, og vi er vant til å tenke tematisk omkring bøker. På denne måten er vi også biblioterapeuter

i den videste definisjonen av begrepet. Samtidig er det viktig å tenke på at det er den enkeltes opplevelse av litteraturen som er viktig. Vi møter teksten med de erfaringene og den leseforståelsen vi har, og de bøkene som er «gode» for meg, er ikke nødvendigvis det for deg. Kan jeg klare å overkomme min egen ubekvemhet med en dårlig skrevet roman, hvis jeg vet at temaet vil fascinere og hjelpe andre lesere? Resepsjonsteoretiker Hans Robert Jauss skriver om estetisk nytelse som et møte mellom litteratur og leser (Naper, 2007). Han mener fellesnevneren for møtene som gir leseren nytelse eller fascinasjon for teksten, er at man identifiserer seg med hovedpersonen eller forholder seg aktivt til hovedpersonens prosjekt. Den viktigste inngangsporten til litterær nytelse, blir da ifølge Jauss, graden av nærhet mellom leser og litteratur. Dermed vil vår litterære smak være forskjellig, og mest sannsynlig også endre seg etter hvert som livet endrer seg. Det er en grunn til at en voksen gjenlesning av barndommens store leseropplevelser ikke nødvendigvis står seg. I tillegg er det viktig å huske på at tekstene må ha en klangbunn i vårt eget liv dersom de skal gi mening for oss. Det som er en god, meningsfylt tekst for en voksen og erfaren leser kan være komplett uforståelig for unge, uerfarne lesere. Dette harmonerer godt med Aubrys påstander om amerikansk middelklassens valg av lesestoff. Å lese om andres fall og oppreisning kan belyse ens egne personlige utfordringer, og gi gjenklang i eget liv. Denne prosessen uttrykkes også gjennom biblioterapiens tre hovedtermer identifikasjon, katarsis og innsikt. Dersom identifikasjonen mangler, leder ikke lesningen til noen form for innsikt.

TERAPI I HVERDAGEN

Som eksempel på hvordan lesing kan fungere både helsefremmende og terapeutisk, vil jeg trekke frem Tromsø biblioteks arbeid med bokprat for unge asylsøkere. I Tromsø finnes en egen boenhet for asylsøkere under 18 år som kommer alene til Norge, der flesteparten er gutter. Disse ungdommene er som regel for «gamle» til å gå inn i vanlig skole og havner i voksenopplæringen. De blir ofte stående utenfor det norske ungdomsmiljøet dersom de ikke selv er aktive innen ulike fritidsaktiviteter. Når de kommer til bokprat viser det seg at bøker som andre ungdommer på deres alder gjerne vil lese, som action, krim og spenning, ikke er populære hos dem. I stedet vil de ha kjærlighetsbøker, kjærlighetsdikt og bøker om å være ny eller kulturelt annerledes i Norge. Bøker om eget hjemland og konfliktene der velger de ofte bort i starten, å tilpasse seg sitt nye hjemland blir viktigere. Å få seg norske venner og å møte kjærligheten er definitivt viktigst målt etter hvilke bøker de etterspør. Topp tre på utlånssiden har vært barneboken *Det må bli henne*

av Bo R. Holmgren, ungdomsboken *Romeo og Javeria* av Ingunn Aamodt og lettlestboken *Jeg elsker deg* av Hilde Hagerup. I alle disse bøkene er språket enkelt i tillegg til at temaet fungerer i gruppene. *Det må bli henne* er en klassisk fortelling om kjærlighet som ikke blir gjengjeldt og en protagonist som ikke gir opp. Til slutt får han det som han vil. Her er hovedpersonen en gutt med kurdisk opprinnelse, og jenta er svensk. *Romeo og Javeria* er en moderne gjendiktning av Shakespeares klassiker, med en pakistansk heltinne og en norsk helt. Denne boken er språklig mer komplisert enn *Det må bli henne*, og ender ikke like godt, men vi har hatt flere suksesshistorier med ungdommer som har jobbet seg gjennom den. *Jeg elsker deg* har et litt annet tema. Her er det en ung jente som har en syk mor og som føler at det er for få mennesker som elsker henne. Hun leter derfor etter andre som kan ha omsorg for henne dersom moren skulle dø, men fordi hun er lettere psykisk utviklingshemmet velger hun feil ord i kommunikasjonen med andre. Boken fungerer utmerket som samtaletekst, også fordi ungdommene fort vet forskjellen på «å elske» og «å være glad i» på norsk. De føler dermed at de mestrer denne situasjonen bedre enn bokens hovedperson, samtidig som temaet berører dem. I tillegg mestrer de å lese boken, fordi den er kort fortalt og satt i et enkelt språk uten tematisk forenkling. Salutogent fungerer den både mestringsskapende og meningsbærende.

Liz Burns mener at litteraturen kan tilby en bro fra det livet man lever nå og over til det som er mulig å oppnå (Burns, 2009, s. 19). Ungdommenes eget ønske om kjærlighet og nærhet tematiseres og synliggjøres gjennom å lese og samtale om disse tekstene. En kommentar fra en bokprat viser dette tydelig. «Åh – jeg skulle så gjerne ha hatt en kjæreste!» var det en ung gutt som utbrøt da jeg snakket om *Det må bli henne*. Det blir alltid mye smil og latter når vi kommer inn på temaet kjærlighet. Men under ligger det et dypt alvor, for mange har et stort behov for omsorg og kjærlighet. Disse bøkene kan hjelpe dem å sette ord på behovene.

En annen bok som har vekket leselysten og samtaletrangen hos en del av ungdommene er boken *I havet er det krokodiller* av Fabio Geda. Det er historien til den afghanske gutten Enaiat som flykter fra Afghanistan som tiåring og ender i Italia som fjortenåring. Dette er en sann historie, på så mange måter. «Akkurat slik var det». «Jeg har vært i den leiren». «Tre måneder tok det for meg å komme meg ut av Iran». Slik lyder noen av tilbakemeldingene når vi har snakket sammen om denne boken. De afghanske guttene kjenner seg igjen, og kan snakke om sine erfaringer med en viss distanse fordi de kan relatere

Litteraturgruppa for ungdom på Tromsø bibliotek og byarkiv.

dem til Gedas tekst. Liza Burns kaller dette en «naturlig eksternalisering» gjennom å bruke et litterært eksempel (Burns, 2009, s. 30). På denne måten kan de opplevelsene det ellers er vanskelig å snakke om diskuteres, og man kan fargelegge andres historier med erfaringer fra sitt eget liv.

Erfaringene med bokprat for elevene fra Voksenopplæringen gjorde at vi i prosjektet ønsket å videreføre dette arbeidet i en egen litteraturgruppe for ungdom på kveldstid. Derfor startet vi høsten 2013 en ukentlig samling for ungdom «med internasjonal profil». Her møter vi 6 -10 ungdommer med utenlandsk bakgrunn hver uke for å lese og diskutere på norsk. Dette er i hovedsak en gruppe for asylungdommer som kommer alene til Norge, men vi er også åpne for andre som ønsker å være med. For å komme i gang med denne gruppen hadde vi møter med Røde kors' flerkulturelle koordinator, og både voksenkontakt og beboere på boenheten «Harmoni», der de fleste asylungdommene bor. Det var etter samtaler med ungdommene der at vi valgte bort en del av frasene i tilbudet vårt. Derfor står det ikke «Lesegruppe for innvandrere» eller «norskopplæring» i brosjyrene. Stigmatisering er det ingen som liker, og det er viktig å være lydhør overfor slike innspill. Et annet ønske fra ungdommene på Harmoni var å få møte norsk ungdom gjennom denne gruppen. Dette jobber vi fortsatt med å få til.

ERFARINGER SÅ LANGT

Nettbasert mediesamling

Under Tromsø biblioteks nettsider har prosjektet utarbeidet egne sider som tilbyr en tematisk inngang til søk som omhandler barn, ungdom og psykisk helse. Her er det samlet ulike emner som leder direkte til et kvalifisert søk på emnet i vår katalog. På den måten har vi mulighet til hele tiden å oppdatere og kvalitetssikre søkene som gjøres på de ulike emnene. Til disse emnene knytter vi hver måned to skiftende, fysiske utstillinger i biblioteket, en for barn og en for ungdom. Slik vil psykisk helse alltid være synlig i biblioteket, selv om mediesamlingen er nettbasert. Dette er i seg selv et mål med prosjektet – at vi gjennom synlighet skal kunne bryte ned tabuer omkring tema som for eksempel angst og selvmord. Gjennom arbeidet med disse sidene har vi vært i dialog med ungdomsklubben Tvibit og deres helsesøstertjeneste. De har kvalitetssikret sidene og kommet med innspill i forhold til tema. Gjennom Tvibit har vi blitt tipset om å ta inn ulike emner som går på grenseoverskridende temaer som sex og frivillighet, og pubertet og kropp. Dette jobber vi nå med å inkorporere i samlingen.

Følelsesbiblioteket

– en fysisk samling

Følelsesbiblioteket er en knall rød bokkasse fylt til randen med bøker om følelser. Dette er bøker for små barn, mest bildebøker, om alle typer følelser. Her drar vi veksler på Anna Fiskes utmerkede bokserie gitt ut av Leser søker bok, som treffende nok kalles Følelsesbiblioteket. Psykisk helse er nært knyttet opp mot følelser. Hva er følelser og hvordan påvirker de oss? Kan det å snakke om følelser fungere helsefremmende? Erfaringen så langt er at disse bøkene lånes langt mer ut enn de eksemplarene som står på vanlig hylle, så behovet for et følelsesbibliotek er definitivt til stede.

Temautstilling oktober 2013 om selvmord.

Følelsesbiblioteket - en populær fargeklatt på barneavdelingen.

På skråss

Simon Flem Devold har i 28 år mottatt brev fra barn og unge og svart på dem i Aftenpostens spalte *På skråss*. Det har blitt en stor mengde brev og svar som omhandler alt fra sorg og depresjon til lykke og forelskelse. Disse brevene er blitt digitalisert og katalogisert av Lenvik bibliotek, og er tilgjengelige på nettsiden www.paskrass.no. Gjennom prosjektet ønsker vi å ferdigstille og vitalisere disse sidene, gi dem en ansiktsløftning og bruke dem i formidlingen av prosjektet. Disse brevene har noe som skjønnlitterære fortellinger mangler, de har autentisitet. Mange barn og unge er opptatt av at det de leser skal være sant, at det virkelig har skjedd. Brevene er realistiske og viser til mennesker med ulike problemstillinger. De kan gi barn og ungdom en mulighet til å snakke om og dele sine egne følelser og opplevelser.

Morten 11 år

Det finnes mange innganger til formidling av psykisk helse. Å bruke teater i biblioteket er et sterkt virkemiddel. Rimfrost teaterensemble har inngått en avtale med [Stærkere] om å spille forestillingen *Morten 11 år* i bibliotekene i Troms fylke høsten 2013. Dette pågår i skrivende stund i forbindelse med Verdensdagen for psykisk helse 2013. Forestillingen bygger på boken med samme navn av Simon Flem Devold. Her møter vi Morten som vet at han snart

Morten og Simon i samtale under forestilling på Tromsø bibliotek og byarkiv.

skal dø, og Simon som blir en god venn. Det har blitt en varm, humoristisk og alvorlig forestilling om døden og om livet.

Formidling

Det hjelper lite å ha en nettbasert mediesamling og en digitalisert brevbase dersom ingen vet om det. Prosjektet står og faller med evnen til å formidle innholdet ut til brukergruppene. Dette er hovedutfordringen vår i prosjektets siste fase. Formidling er nødvendig både overfor barn og ungdom, og mot grupper som arbeider med barn og unge i ulike sammenhenger. Prosjektleder har blant annet formidlet prosjektet på videreutdanningskurs for lærere, ressursgruppe for *Modellkommuneprosjektet* og til *Åpen barnehage* i Tromsø. Tanken er videre å teste ulike formidlingskonsepter for å se hva som kan fungere i forhold til skole og barnehage. I skolen er ønsket å samarbeide med for eksempel helsesøstertjenesten, mens vi i barnehagen tenker oss å utvikle eventyrstunder med fokus på Følelsesbiblioteket. Det arbeides også med å utvikle en kurspakke for bibliotekarer i Troms fylke, slik at vårt prosjekt kan inkorporeres i flest mulig bibliotek i fylket etter hvert.

KAN LESING GI OSS BEDRE PSYKISK HELSE?

Vårt mål har vært å vise det potensialet som ligger i å bruke litteratur aktivt som helsebringende aktivitet. Vår konklusjon er at bibliotekene har et oppdrag som går ut over det å tilby litteratur til underholdning. Prosjektet *[Stærkere] psykisk helse for barn og unge* har gjort erfaringer som andre kan dra nytte av. Det er viktig å utvikle bibliotektenestene i et helseperspektiv, vi har mye å bidra med.

LITTERATUR

Andersson, Jenny & Thalín, Louise.(2012). "Jag ser ljuset Jonatan, jag ser ljuset":

En kvalitativ studie om barnbokens betydelse för barn i deres bearbetning av svåra upplevelser. Malmö: Malmö högskola. Hentet 31.05.2013 fra www.google.no/#output=search&scient=psy-ab&q=poncin+biblioterapi&oq=poncin+&gs_l=hp.1.0.35139j0l3.1690.3308.0.5079.7.7.0.0.0.0.254.863.4j2j1.7.0...0.0...1c.1.16.psy-ab.ggDo1t_hJA8&pbx=1&bav=on.2,or.r_cp.r_qf.&bvm=bv.47534661,d.bGE&fp=c02dfe32171d2fa&biw=1600&bih=781

Antonovsky, Aaron.(1981). Health, stress and coping. New perspectives on mental and physical well-being. San Francisco: Jossey-Bass publishers.

Burns, Liz.(2009). Literature and therapy. A systemic view. London: Karnac.

Lindström, Bengt & Eriksson, Monica.(2010). The hitchhiker's guide to the salutogenesis. Salutogenic pathways to health promotion. Helsinki: Folkhälsan.

Naper, Cecilie.(2007). Kvinner. Lesing og fascinasjon: «bestselgere» i bibliotek og kiosk. Oslo: Pax.

Poncin, Jenny.(2004): Läsningens läkande och utvecklande kraft: Litteratur i vård och omsorg. I Birgitta Englund (Red.), Skapande och kroppsbaserade komplementära terapier (s.193-211). Lund: Studentlitteratur.

FAKTA

Prosjektets tittel: [Stærkere] psykisk helse for barn og unge

Prosjektansvarlige: Troms fylkesbibliotek, Lenvik bibliotek, Tromsø bibliotek og byarkiv

Prosjektleder: Ellen Berg Larsen, Tromsø bibliotek og byarkiv

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: 2011-2012: kr. 650 000

Prosjektets varighet: 2012-2014

Mål med prosjektet:

Å synliggjøre informasjons- og litteraturtilbudet rundt temaet psykisk helse for barn og unge i folkebibliotekene i Troms. Gjennom utarbeidelse og formidling av en nettbasert mediesamling, videreutvikling av nettsiden *På skråss* og bibliotekturné med teaterforestillingen *Morten 11 år*, ønsker vi å oppnå:

- Større åpenhet rundt barn og unges psykiske helse.
- Synligere bibliotektilbud omkring psykisk helse.
- Bedre livskvalitet for barn, ungdom og pårørende som har en hverdag preget av at noen sliter med sin psykiske helse.

Artikkelen bygger på en masteroppgave skrevet av Ellen Berg Larsen til emnet *Litteratursosiologi* ved HIOA (Høgskolen i Oslo og Akershus).

Eplebiblioteket i Tromsø

Barn med funksjonshemninger har ikke alltid anledning til å utnytte det ordinære bibliotektilbudet. Prosjektet *Eplebibliotek* hadde som målsetting å skape et modellbibliotek som kunne levere gode bibliotekstjenester til denne målgruppen.

TEKST: ELIN MARIANNE PAULSEN OG SYNNOVE BAUSTAD,
TROMSØ BIBLIOTEK OG BYARKIV

ALLE BARN HAR RETT TIL BØKER!

I FN's konvensjon om barns rettigheter, artikkel 23 heter det:
« et barn som er psykisk eller fysisk utviklingshemmet, bør ha et fullverdig og anstendig liv under forhold som sikrer verdighet, fremmer selvstendighet og bidrar til barnets aktive deltakelse i samfunnet.»

Denne artikkelen i FN's barnekonvensjon handler om likeverd og funksjonshemmede barns rett til å kunne delta i samfunnet; på skolen, i arbeidslivet og i et allsidig kulturliv. Alle skal kunne besøke biblioteket og ha tilgang til litteratur. Det er en demokratisk rettighet.

Målet med prosjektet *Eplebiblioteket* har vært å skape et modellbibliotek som tilbyr gode bibliotekstjenester til barn med nedsatt funksjonsevne. *Eplebiblioteket* skal være modell og inspirasjonskilde for andre bibliotek.

Ledelinja på Epleavdelinga.

HVA ER ET EPLEBIBLIOTEK?

Navnet og ideen kom opprinnelig fra vårt naboland, Sverige. Det første svenske Eplebiblioteket ble åpnet i Härnösand i 1993. De hadde igjen hentet inspirasjon fra *The Library for the Handicapped Child in London*¹.

Valget av eplet som symbol, hadde sammenheng med at biblioteket i Härnösand ble sponset av Apple Inc.

Tromsø bibliotek og byarkiv flyttet inn i nye lokaler i august 2005. Allerede ved åpningen var en rekke bygningsmessige tilpassinger i tråd med kra-

¹ The Library for the Handicapped Child in London. Beverley Mathias; ansatt på biblioteket i London, var en sentral person og inspirasjonskilde for det første svenske eplebiblioteket. Dette tilbudet i London finnes ikke lenger. Driften var basert på sponsede midler og når sponsorinteressen uteble måtte tilbudet legges ned.

vene til universell utforming på plass. Det var merket en ledelinje frem til inngangsdøren, og installert heis for rullestolbrukere og skranker som kan heves og senkes.

I «Epleavdelinga» er det ytterligere tilrettelagt for barn med nedsatt funksjonsevne. Dette omfatter blant annet en datamaskin med særlig tilrettelagt programvare, tilpasset mus, spesialtastatur og elektrisk bord til datamaskina som kan heves og senkes. I tillegg har vi valgt å kategorisere samlinga etter tema og bruker store blindbøker med symbolbilder og enkel tekst.

Vi presenterer tilrettelagte bøker og medier på tegnspråk, vi anvender blissystemet med grafiske symboler, og tilbyr bøker med punktskrift, lydbøker, taktile bøker og bøker med enkle bilder og tekster som er lette å lese. I tillegg har vi prøvd å tilgjengeliggjøre litteratur ved å kombinere flere ulike medier. Kombinasjonen av bok og lydbok gir flere opplevelsesmuligheter for barn som er svake lesere, og derfor kan det lånes samlet som ei utlånspakke.

Våre brukere får god veiledning i å bruke Eplebiblioteket, og vi tilbyr egne arrangementer for denne målgruppa.

HVA SKAL TIL FOR Å ETABLERE ET EPLEBIBLIOTEK?

Det er utformet retningslinjer for universell utforming som skal gjøre offentlige bygninger mer tilgjengelig for funksjonshemmede og disse retningslinjene bør tas hensyn til ved etablering av en Epleavdeling i bibliotekene.

Det er for få utgivelser av tilrettelagte bøker og medier, og dette materialet er ofte ikke lett tilgjengelig. Vi har tenkt kreativt og funnet bøker og medier fra utradisjonelle leverandører. I tillegg har vi utviklet egne «Eplekofferter» sammensatt av bøker, spill, lydbøker og andre media som passer til ulike tema.

Motivasjon og gode ideer har vi hentet fra en studietur til Göteborg og Kungälv. Tidligere prosjektleder i Hallandregionen, Kerstin Frii, var en viktig inspirator i planleggingsfasen.

Etableringen av et velfungerende Eplebibliotek er avhengig av et tett samspill mellom biblioteket og brukerne i planleggingsfasen. Vi samarbeidet med ulike aktører, blant annet barnehager og skoler. I prosjektperioden fikk vi konstruktive tilbakemeldinger fra pedagoger, foreldre og målgruppen selv, men vi har ikke gjennomført noen formell brukerundersøkelse. Vi mener

Foto: Tromsø bibliotek og byarkiv

vi har lyktes med å tilrettelegge et godt bibliotektilbud for barn med ulike funksjonshemninger. Det tar tid å gjøre tilbudet kjent. Det har vært helt avgjørende å etablere gode relasjoner med fagpersoner og nettverk som har naturlig kontakt med brukerne for å lykkes med dette.

Kompetanseheving for de ansatte har vært et satsingsområde for oss. Kunnskap om målgruppas behov er en avgjørende faktor for å oppnå kontakt og kunne kommunisere med disse brukerne på en god måte. De ansatte ble gitt en generell innføring i dette gjennom foredrag og besøk på ulike institusjoner, og de ble kurset i hvordan de skulle veilede i Epleavdelingen.

Summen av de positive tilbakemeldingene vi fikk fortalte oss at behovet for Epleavdelinga absolutt var til stede. Vi vil i fortsettelsen utvikle og tilpasse tilbudet i tråd med denne responsen, og samtidig prøve å utvide tilbudet til brukergrupper vi ennå ikke har nådd.

Eplebiblioteket. Foto: Tromsø bibliotek og byarkiv

ANDRE BIBLIOTEK KAN LÆRE AV DET VI HAR GJORT

Eplebiblioteket hadde også som oppgave å være et modellbibliotek. Vi har dokumentert våre erfaringer i flere sammenhenger, og utgitt flere rapporter og artikler i ulike fagblad. Vi har skrevet ei praktisk håndbok for andre som vil etablere et Eplebibliotek. Håndboka kan lastes ned her: <http://www.tromso.kommune.no/om-eplebiblioteket.259171.no.html>

FORANKRING I BIBLIOTEKPLANER ER VIKTIG FOR VEIEN VIDERE

Prosjekter som dette har en spesiell utfordring i overgangen til ordinær drift. Slik har det også vært for Eplebiblioteket. For at arbeidet skal videreføres, er det viktig at det er forankret i bibliotekets overordnede planer og strategier. Eplebiblioteket inngår i bibliotekplanen til Troms fylkeskommune og Tromsø kommune. Målet er å få etablert flere epleavdelinger i andre kommuner.

FAKTA

Prosjektets tittel: Eplebiblioteket

Prosjektansvarlig: Tromsø bibliotek og byarkiv

Varighet: 2007-2009

Prosjektstøtte fra ABM-utvikling: 800.000

Mål med prosjektet: Å skape et modellbibliotek som tilbyr gode bibliotekstjenester til barn med nedsatte funksjonshemninger.

Prosjektet er i dag videreført til fast drift

Alle har rett til å lese

TEKST: MERETE CARLSEN OG KRISTIN FAGERLID,
NORSK LYD- OG BLINDESKRIFTBIBLIOTEK

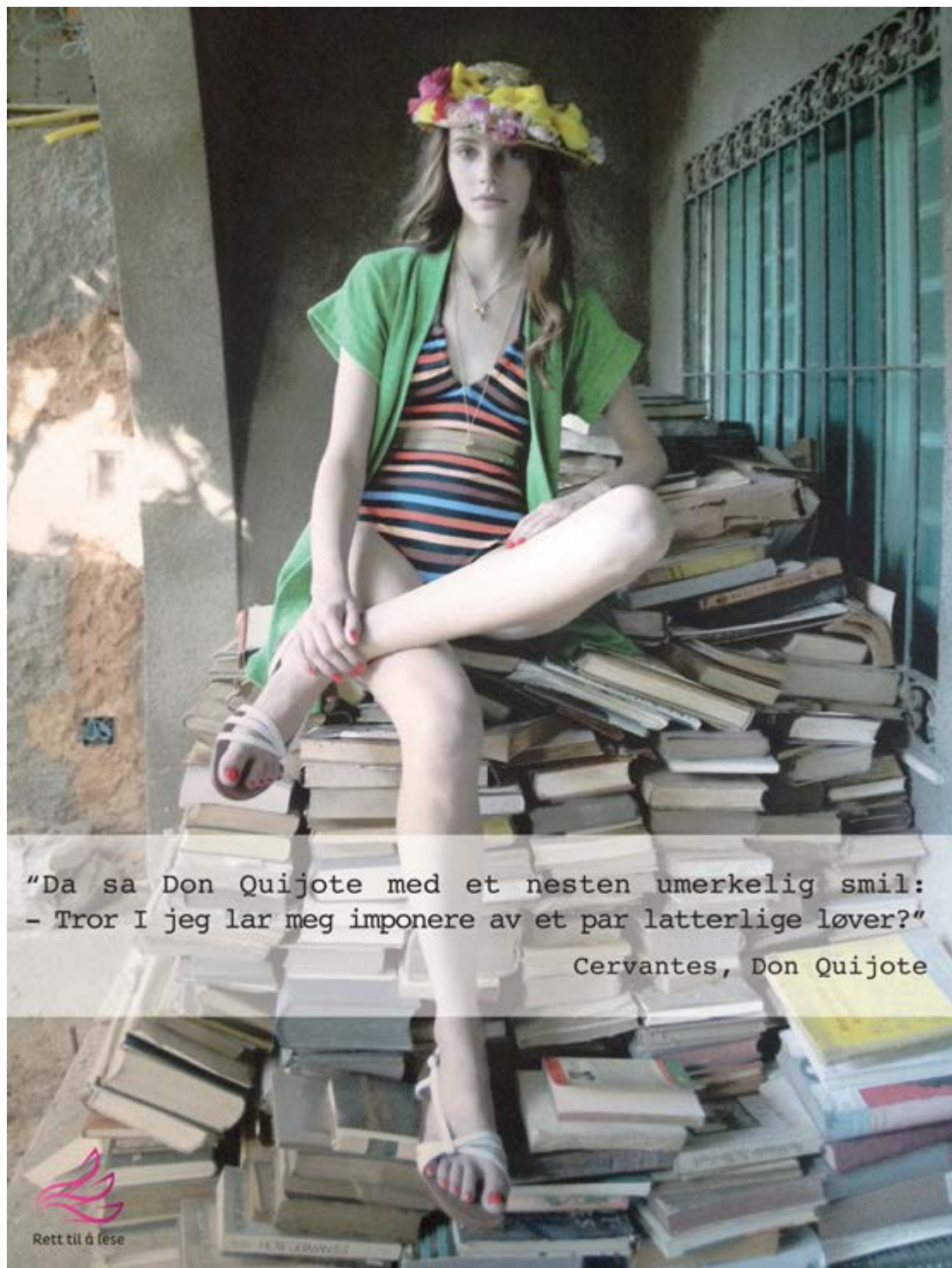
LYDBØKER – ET TILBUD TIL MANGE

Det er flere årsaker til at det å lese trykt tekst kan oppleves som en utfordring for mange mennesker. I Norge har flere hundretusen barn, voksne og eldre problemer med å lese.

5-10 % av befolkningen har lese- og skrivevansker. 160 000 er synshemmet. Derfor kan det synes som om Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB), med sine 18 000 lånere, er altfor lite kjent.

NLB er et offentlig bibliotek med et unikt tilbud. Biblioteket produserer og låner ut lydbøker og bøker i punktskrift til alle som trenger det. NLB er Norges største lydbokprodusent med en årlig produksjon på over 1 000 titler. I boksamlingen finnes tusenvis av lydbøker i alle sjangre, til barn, ungdom og voksne. Lånerne kan ha dysleksi, synsvansker eller andre leseutfordringer, for eksempel på grunn av ADHD.

For å øke den almenne kunnskapen om NLBs tilbud, har vi utviklet aksjonen Rett til å lese. Nå skal hele Norge få vite at det finnes et tilbud som gir flere tilgang til tekst og bøker!

"Da sa Don Quijote med et nesten umerkelig smil:
- Tror I jeg lar meg imponere av et par latterlige løver?"

Cervantes, Don Quijote

"Livet er stort og vidunderleg,
og fullt av små stilige ting."

Rune Belsvik, Dustefjerten og den store vårdagen

Foto: Tatyana Vyc / Shutterstock. Bildet er hentet fra Rett til å lese-aksjonen.

Rett til å lese-aksjonen setter fokus på at tilgang til litteratur og informasjon må være en selvfølge for alle. I dag står altfor mange utenfor, uten at folk er seg bevisst hvor mange det faktisk dreier seg om. De som strever med å lese, faller ofte utenfor det sosiale fellesskapet, noe som både blir et personlig problem og en utfordring for samfunnet. Tilgang til litteratur og informasjon er en forutsetning for aktiv samfunnsdeltakelse, og bøker i egnet format gir flere av disse gruppene muligheter for utdanning og arbeid.

Flere aktiviteter og tiltak skal knyttes til aksjonen i tiden fremover. NLB er initiativtaker og knytter til seg flere samarbeidspartnere og støttespillere. Første aktivitet er *Spre ordet-kampanjen* for folkebibliotek i hele landet. Det kommer egne tiltak rettet mot skoler og hjelpeapparatet.

LYDBØKER GIR ØKT LIVSKVALITET

Litteraturopplevelsen står sentralt i utformingen av aksjonen. Mange av NLBs lånere forteller at lydbøker gir økt livskvalitet og nye muligheter til å delta i samfunnet. «Lydbøkene er som medisin», sa en av dem, som delvis har mistet synet etter et hjerneslag.

ALLE KAN BIDRA

Kjenner du noen som kan ha glede av gratis tilgang til tusenvis av lydbøker?

Med *Rett til å lese*-aksjonen vil vi skape en arena hvor mange kan delta og engasjere seg. På nettstedet www.retttilalese.no finner du både viktig informasjon, stemningsfulle bilder og gode sitater, og du kan sende gratis lydbokhilsener til venner og kjente.

«Dette er egentlig veldig enkelt. Folk som ikke har lyst til å lese bøker, må sjølvsagt få sleppe. Like sjølvsagt er det at alle må få sjansen til å få med seg bøker, om dei har lyst.»

**ARE KALVØ, RETT TIL Å
LESE-AMBASSADØR**

«Når jeg tenker på alt jeg har lært og alt jeg har opplevd gjennom bøker, så er det skremmende å tenke på alt jeg hadde gått glipp av hvis jeg ikke hadde kunnet lese. Lydbøkene bidrar til et bedre og mer rettferdig samfunn.»

**HÅVARD TJORA, RETT TIL
Å LESE-AMBASSADØR**

«Å få tilgang til litteraturen er å få tilgang til verden. Det er en rett, en mulighet men aller mest en glede jeg unner alle.»

**ASLAK SIRA MYHRE, RETT
TIL Å LESE-AMBASSADØR**

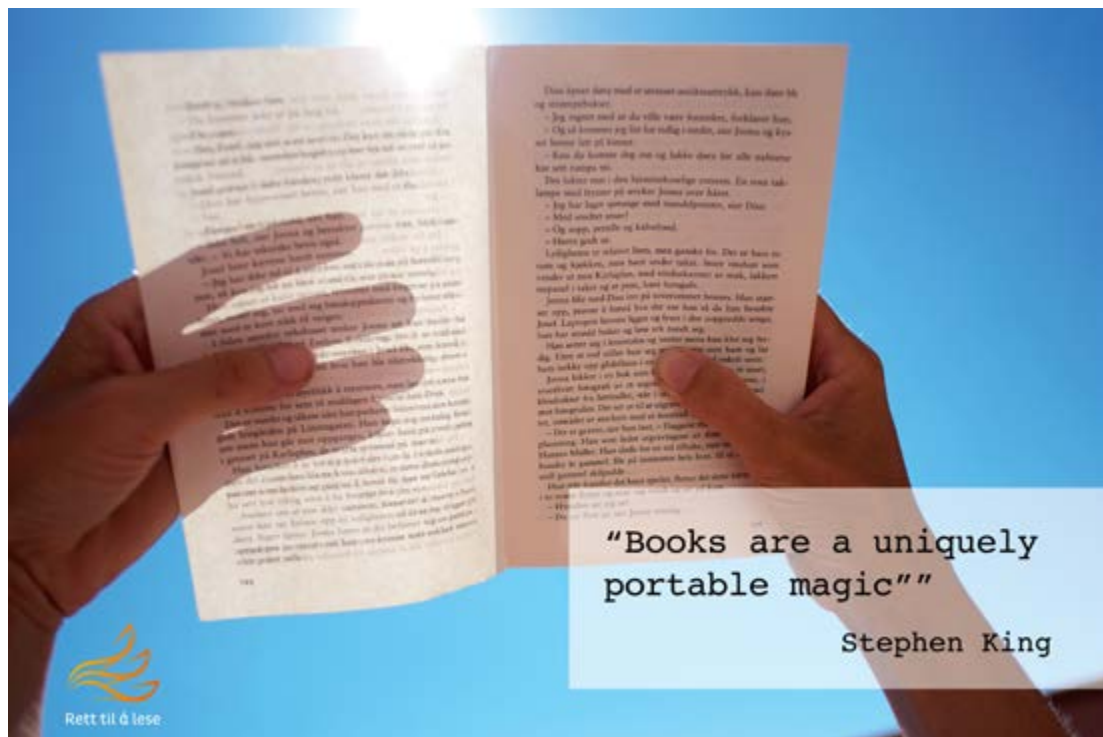

Foto: Siren Lauvdal. Bildet er hentet fra Rett til å lese-aksjonen.

KJENTFOLK ENGASJERER SEG

En rekke forfattere og andre kjente personer har villig engasjert seg, og støtter aksjonen ved å være ambassadører. Beate Grimsrud, Aslak Sira Myhre, Linn Ullmann, Are Kalvø, Knut Nærum, Giske Armand, Hans Olav Lahlum og Jørn

Lier Horst er noen av Rett til å lese-ambassadørene som raskt sa ja da vi kontaktet dem.

«Jeg er stolt over å få være ambassadør for en så flott og verdig kampanje.»

LINN ULLMANN, RETT TIL Å LESE-AMBASSADØR

«Hørt noen gode bøker i det siste?»

KNUT NÆRUM, RETT TIL Å LESE-AMBASSADØR

BIBLIOTEKENE I BRESJEN

Oppfordringen til bibliotekene er klar: Spre ordet, for alle bør kjenne til NLB. Ansatte skal sette seg inn i Rett til å lese og NLBs tilbud for å kunne drive aktiv formidling. Mange bibliotek har spredd informasjon i sin kommune; til skoler, PP-tjeneste, interesseorganisasjoner og institusjoner, som for eksempel sykehjem. Både lokal- og riksdekkende presse har vært med på å synliggjøre kampanjen gjennom sine medieoppslag.

NLBs lydboksamling er et supplement til bibliotekenes eget tilbud. For å bli kjent med og teste ut hva NLB tilbyr, kan alle bibliotek registrere seg som institusjonslånere hos NLB. Slik blir det enklere å formidle tilbudet videre, og hjelpe nye lesere i gang. Erfaringene viser at det er mange ildsjeler i norske bibliotek som ønsker å gjøre en innsats for inkludering av alle grupper lesere.

*«Hele verdenslitteraturen
åpner seg, og jeg skal komme
til å rangere lydboken høyere
enn hjulet som oppfinnelse i
menneskehetens tjeneste.»*

BEATE GRIMSRUD, RETT
TIL Å LESE-AMBASSADØR.
(SITATET ER HENTET FRA
HENNES BOK «EN DÅRE
FRI»)

Rett til å lese-aksjonen er en kampanje spesielt utviklet for folkebibliotekene. Over hele landet vil folkebibliotekene bli invitert til å gjøre en innsats for å spre ordet. Bibliotekene er en viktig møteplass hvor leseglede står sentralt og engasjementet er stort. Norgesturneen er allerede i gang

Spre ordet-kampanjen består av en utstillingsvegg som går fra bibliotek til bibliotek, plakater, samt T-skjorter til ansatte, bokmerker og brosjyrer. Målet er å være innom alle Norges fylker i løpet av 2014. Til nå har en rekke bibliotek i Østfold, Troms, Oppland, Rogaland, Akershus og Oslo gjennomført kampanjen.

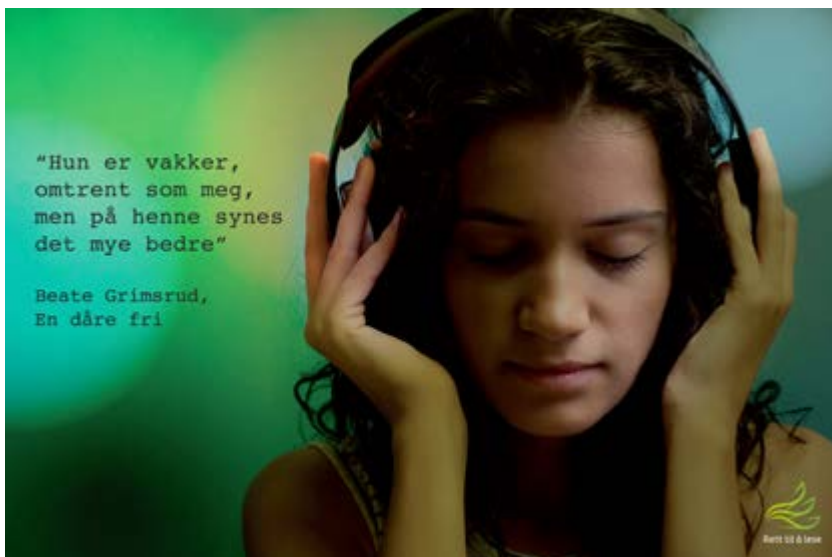

Foto: icyimage/Shutterstock. Bildet er hentet fra Rett til å lese-aksjonen.

Foto: NLB

FAKTA

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek - NLB

- Landsdekkende bibliotek som produserer og låner ut lydbøker og punktskriftbøker til alle som strever med å lese trykt tekst. Årsaker kan være dysleksi, synsvansker, AD/HD eller andre forhold.
- For å bli låner trenger man bekreftelse fra relevant fagperson, for eksempel fastlege, lærer eller optiker.
- Det er gratis å låne bøker fra NLB.
- Velg blant flere tusen titler til voksne, barn og ungdom. I samlingen finnes skjønn- og faglitteratur. NLB tilbyr også et variert utvalg aviser og tidsskrifter i lydutgave.
- Studenter kan få pensum på lydbøker.
- Lydbøkene lastes ned, strømmes eller sendes på CD i posten.
- Nettsted: www.nlb.no
- NLB står bak *Rett til å lese*-aksjonen www.rettillålese.no Målet med aksjonen er å gjøre litteratur og informasjon tilgjengelig for alle – også de som strever med å lese trykt tekst.

Foto: Ann Wang. Bildet er hentet fra Rett til å lese-aksjonen.

Foto: NLB

Lesing som gir livskvalitet

Studier viser at mange voksne sliter med å få med seg innholdet i en vanlig tekst. Dette er en stor utfordring for den enkelte, men også for samfunnet. *Leser søker bok* er en forening som jobber for at alle skal ha tilgang til gode bøker. De gir støtte til forfattere, illustratører og forlag for at de skal utgi bøker tilpasset mennesker med ulike leseevne.

TEKST: GURO DJUPVIK, LESER SØKER BOK

GLEDEN AV Å LESE

De fleste av oss leser fordi vi har lyst, og fordi vi har glede av å lese. Det å kunne lese gir oss mulighet til å innhente informasjon og til å delta i samfunnet rundt oss. Det er en forutsetning for å søke arbeid, for å stemme, for å lese lokalavisa og brev fra det offentlige, for å få skolegang og ta førerkort. Listen er uendelig. Hvilke konsekvenser får det for den enkelte og samfunnet når lesekompetansen ikke strekker til?

INTERNASJONAL LESEUNDERSØKELSE

I oktober 2013 kom de første resultatene av den store, internasjonale undersøkelsen «The Programme for the International Assessment of Adult Competencies» (PIAAC), initiert av OECD. Undersøkelsen måler kompetansen til den voksne befolkningen i de enkelte land opp mot de kravene samfunnet stiller til sine arbeidstakere. Norske 16-65-åringer presterer godt i internasjonal målestokk. Vi ligger over snittet i de målte disiplinene leseferdigheter, tallferdigheter og digitale ferdigheter. I Norge har vi mange gode lesere, og

det er en forutsetning for et demokratisk samfunn. Men hva er konsekvensene for de leserne som ikke behersker lesekunsten godt nok? Ut fra svarene som ble gitt på spørsmål knyttet til livskvalitet og opplevelse av egen hverdag, konkluderer undersøkelsen med at de med svake leseferdigheter har mindre tillit til andre mennesker, mindre tro på egne påvirkningsmuligheter, mindre deltakelse i frivillige aktiviteter og dårligere helse enn de som presterer bedre. Tidligere undersøkelser viser også at innsatte i fengsel har lavere leseferdigheter enn resten av befolkningen. Vi sitter igjen med tydelige indikasjoner på at svake leseferdigheter fører til redusert livskvalitet for den enkelte. Dette ønsker vi å gjøre noe med.

Bok til alle-samlingen på Tromsø bibliotek.

LESING ER EN TRENINGSSAK

Gode leseferdigheter må trenes opp. For en utrent leser, kan det virke som en uoverkommelig oppgave å gå løs på bøkene til Knausgård. Disse leserne bør få hjelp med å finne fram til andre bøker, bøker som gir mestring og motivasjon fordi det er så viktig å komme i gang på en god måte med lesing. Hvert år kommer det ut 10-15 bøker støttet av *Leser søker bok*. Bøkene skal være litterært gode og samtidig egne seg for mer utrente lesere. I tillegg finkjemmer LSB¹ det allmenne bokmarkedet etter bøker som er korte og språklig lett tilgjengelige. Disse bøkene anbefales via nettsidene *Boksøk.no* og *100-lista.no*.

SAMARBEID MED FORFATTERE OG FORLAG

LSB har et godt samarbeid med forfattere og forlag for å sikre at det blir utgitt tilrettelagt litteratur.

Bibliotekene ser at det er et stort behov for disse bøkene. De kjøper tilrettelagt litteratur og driver aktiv formidling for å gjøre disse bøkene kjent. Bibliotekansatte gjør mye for å finne og anbefale bøker som den enkelte låner har behov for.

¹ Forkortelsen LSB brukes i artikkelen for Leser søker bok.

BIBLIOTEKET – FOR ALLE

Bok til alle-nettverket består av bibliotek fra hele landet. Alle skal ha tilgang til en god bok, uavhengig av leseevne, økonomi eller hvor man bor i landet. På *Bok til alle*-bibliotekene er det bibliotekarer med spisskompetanse som kan hjelpe til med å finne riktig bok til enhver leser. Bibliotekene i nettverket får gratis bokpakker med bøker støttet av LSB. Slik får alle bibliotek i nettverket et bredt boktilbud til de svakeste leserne. Men mange dårlige lesere oppsøker ikke selv biblioteket. Derfor samarbeider *Bok til alle*-bibliotekene aktivt med mange gode, lokale aktører, som institusjoner i helse- og omsorgssektoren, grunnskoler, videregående skoler, voksenopplæring, arbeidsplasser, kommunale kulturkontakter, flyktningkontakter og lokallag av brukerorganisasjoner. På denne måten bidrar bibliotekene til at Norge er i verdenstoppen når det gjelder å gi utdanningsmuligheter og lesetrening til de med lavest ferdigheter (PIAAC 2013). Gjennom å legge til rette for at alle kan delta i samfunnet vårt, styrker vi også demokratiet, og bidrar til at flere muligheter åpner seg for den enkelte.

Hva er Bok til alle?

Bok til alle er et nettverk av 270 biblioteker som vil sørge for at alle har et boktilbud uavhengig av hvor gode de er til å lese. Dette nettverket er organisert av *Bok til alle*.

Et *Bok til alle*-bibliotek har:

- Kunnskap om ulike former for lesevaner
- En egen hylle med tilrettelagte letteste bøker
- Leseombud for mennesker som ikke kan lese selv

Bok til alle-bibliotekene er opptatt av formidling og jobber aktivt med å finne arenaer hvor de kan møte nye lesere. Mange av bibliotekene har prosjekter som lesesirkler for minoritetsspråklige, samarbeid med skoleklasser eller depotbibliotek på arbeidsplasser

800 LESEOMBUD I NORGE

Mange av de som sliter med lesing kan komme langt ved hjelp av lettest litteratur og god litteraturveiledning. Andre har såpass store problemer med lesing at de ikke greier å lese selv. For å gi disse gruppene et tilbud, er det i Norge i dag over 800 registrerte leseombud, hvorav de fleste er frivillige. Et leseombud er kort og godt en som leser høyt for andre. Mulige målgrupper for leseombud er eldre med nedsatt syn, hørsel eller førlighet, mennesker med ulike grader av demens eller afasi, mennesker med utviklingshemming

100 leseombud hører på Marie Jönsson Schelander fortelle om leseombudsordningen i Sverige.

og andre som av ulike årsaker ikke kan lese selv. Den klart største brukergruppa er eldre. Hver uke leses det høyt for enkeltpersoner eller grupper av mennesker på biblioteker, dagsentra, behandlingsinstitusjoner og i private hjem. Vanligvis leses det for 5-15 mennesker om gangen. Det leses romaner, faglitteratur, lokalaviser og brev, eller det synges og fortelles fritt.

Leseombudene blir rekruttert og fulgt opp av kontaktpersoner i det lokale folkebiblioteket. Rekrutteringen skjer gjennom oppslag på biblioteket, lokal nettverksbygging, kontakt med pensjonistforeninger, eller andre frivillige foreninger som Lions og Norske Kvinners Sanitetsforening. Mange bibliotekarere legger mye arbeid og engasjement i *Bok til alle*-tiltak. Mange bibliotek samarbeider med den lokale frivilligsentralen, og andre samarbeider med Røde Kors om å etablere leseombud for innsatte i fengsler. Det er stor enighet om at ordningen med leseombud er et attraktivt tiltak. Folkebibliotekene samarbeider også med fylkesbibliotekene og *Leser søker bok* om å gi leseombudene mulighet til å utvikle seg faglig. Bibliotekene holder jevnlig nettverksmøter hvor leseombudene kan utveksle erfaringer. Fylkesbibliotekene avholder årlige inspirasjonssamlinger, hvor leseombudene lærer nye leseteknikker og får ideer til formidling og hvordan de kan nå spesielle målgrupper. *Leser søker bok* gir ut studiemateriell og bidrar med faglig påfyll.

LESEOMBUD – ENGASJERTE KULTURBÆRERE

Leseombudene kommer i kontakt med mange mennesker som ellers er marginalisert i samfunnet. Det kan være mennesker som i større eller mindre grad er utestengt fra arbeidsmarkedet og det offentlige liv, for eksempel på grunn av sykdom, fengselsopphold eller språklige barrierer. Mange av de som det blir lest for er helt avhengige av andre mennesker for å tilegne seg skriftlig informasjon. Leseombudene formidler da også nyheter for dem, og hjelper dem med å forstå brev de har fått i posten.

Leseombudene gir kulturelle opplevelser til mennesker som av ulike årsaker lever en isolert tilværelse. Eldre mennesker, som har et aktivt liv å se tilbake på, får videreført sin interesse for litteratur. For mennesker med demens kan innholdet i tekstene vekke minner og styrke selvfølelsen, bedre hukommelsen og øke ordforrådet. For mennesker med utviklingshemning kan litteratur gi hjelp til å tolke omgivelsene, innarbeide nye begreper og gi tilgang til opplevelser utenom det vanlige. For mennesker med lettere psykiske lidelser kan det å være sammen med andre være terapi i seg selv. Det å kunne oppsøke et kjent, vennlig møtested én gang i uken, kan gi bedre mestringsfølelse. En deltaker på en lesekafe for mennesker med utviklingshemning ble intervjuet av NRK, og oppsummerte greit hva hun fikk ut av tilbudet: «Hvis noen leser bøker, føler jeg at vi som hører på, er med på alt».

Mange institusjoner som har leseombud, melder om at beboerne blir roligere og mer harmoniske av å bli lest for – selv om mange med demens ikke husker hva som ble lest. Leseombudet tilbyr mer enn bare bøker, nemlig mellommenneskelig kontakt.

ENSOMHET – ET PROBLEM FOR MANGE

Leseombudene er med på å bekjempe et stort problem for mange i dag, nemlig ensomhet. Å ha en fast arena der en kan møte andre, hvor en opplever å bli sett og satt pris på, er et udekket behov hos mange. Den ukentlige samtalen med andre bidrar til et meningsfullt liv. Leseombudene opplever også selv at de gir et tilbud som blir høyt verdsatt. Det er antakelig årsaken til at mange av dem er frivillige leseombud over lang tid. Når leseombud møtes og utveksler erfaringer, er det ofte noen som hviskende innrømmer: «Jeg gjør det mest for min egen del.»

ER DET BEHOV FOR BOK TIL ALLE I TIDEN SOM KOMMER?

I dag er 40 % av landets bibliotek med i «Bok til alle»-nettverket. Tilbudet er gratis, noe som er viktig for at ikke bare kommuner med god råd kan

Leseombud Sissel Hofgaard Swensen leser høyt på Litteraturhuset i Oslo.

delta. Målsetningen er at alle skal med. I forbindelse med lanseringen av *Leselyststrategien* bevilget Regjeringen friske midler for å kunne ta inn flere bibliotek i nettverket, rekruttere flere leseombud og utvide det faglige tilbudet til leseombudene.²

Fra og med 2013 har *Leser søker bok* arbeidet tettere opp mot helsesektoren. LSB samarbeider nå med Høgskolen i Telemark (HiT) og Senter for omsorgsforskning om et kurs kalt *Aktiv omsorg*. Det tilbys alle landets fylker fra høsten 2013 og i tre år fremover. Kurset gir 15 studiepoeng, og målet er å sette ansatte i helse- og omsorgssektoren i stand til å gi et aktivt omsorgstilbud i sin kommune. *Aktiv omsorg* innebærer at den enkelte bruker skal ha en meningsfylt tilværelse som er tilpasset deres interesser og funksjonsnivå. Leseombudsordningen hører naturlig inn under *Aktiv omsorg*. *Leser søker bok* og *Bok til alle*-nettverket bidrar med forelesninger om leseombudsordningen i alle landets fylker. Hvert årskull består av rundt 570 studenter, noe som forhåpentligvis vil øke forståelsen for behovet for leseombud i årene fremover.

Leser søker bok ser frem til spennende år med nye samarbeidspartnere – både i og utenfor biblioteksektoren. Sammen kan vi gi mange mennesker økt livskvalitet!

² Leselyststrategi 2013 http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/dok/rapporter_planer/planer/2013/leselyststrategi-2013.html?id=731742

Gratulerer! Anita Bunes og Nord-Odal bibliotek ble kåret til Årets Bok til alle-bibliotek i 2013. Begrunnelsen er alt det nyskapende arbeidet som er blitt igangsatt med aktiv nettverksbygging.

FAKTA

Leser søker bok er en organisasjon som arbeider for kulturelt demokrati og for at alle skal ha tilgang til bøker.

I forbindelse med leseårsatsingen i 2010 samarbeidet Leser søker bok med ABM-utvikling og senere Nasjonalbiblioteket om Signalprosjektet og Bok til alle i voksenopplæringen.

Økonomisk støtte fra Nasjonalbiblioteket

2011: kr 100 000 til prosjektet: Bok til alle i voksenopplæringen

- LSB organiserer biblioteknettverket «Bok til alle».
- 270 folke- og fengselsbibliotek i 19 fylker deltar, pr. okt. 2013.
- 800 leseombud leser høyt for mennesker som ikke kan lese selv.

LSB anbefaler bøker på:

www.100-lista.no

www.boksok.no

Les mer på www.lesersokerbok.no eller i biblioteksbloggen

www.utavhylla.wordpress.com

Helsebiblioteket.no - et bibliotek for fremtiden

TEKST: **HEGE UNDERDAL, HELSEBIBLIOTEKET.NO**

Helsebiblioteket.no ble lansert 6. juni 2006, etter initiativ fra Sosial- og helsedirektoratet, Nasjonalt folkehelseinstitutt, Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten og de regionale helseforetakene. Hovedformålet var å etablere en nasjonal, elektronisk kunnskapstjeneste som skulle sikre norsk helsepersonell enkel tilgang til kvalitetsvurdert forskningsbasert faginformatjon.

Ved lanseringen inneholdt Helsebiblioteket.no et utvalg tidsskrifter, databaser og oppslagsverk. Siden har samlingen vokst til å omfatte over 3000 tidsskrifter, de mest sentrale databasene innen medisin og helsefag og flere av verdens mest anerkjente oppslagsverk. I tillegg kommer en omfattende retningslinjedatabase, fagprosedyrer og over 30 emneinnganger med lenker til spesielt utvalgt informasjon.

LIKHET, KVALITET OG EFFEKTIVITET

Behovet for en helseformidling preget av likhet, kvalitet og effektivitet, er motivasjonen bak Helsebibliotekets eksistens.

Før Helsebiblioteket ble etablert var det svært ulik tilgang på kunnskapskilder i helsetjenesten, både mellom lokalsykehusene og de store universitetssykehusene, og mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten. Etableringen av Helsebiblioteket medførte et løft for hele tjenesten, en

Illustrasjon: Helsebiblioteket

utjevning av forskjeller og en felles kunnskapsplattform på tvers av institusjoner og sektorer. Man anså at tilgang til gode kilder til forskningsbasert kunnskap kunne øke kvaliteten på helsetjenestene, og at det dessuten ville være besparelser knyttet til å forhandle frem avtaler sentralt i motsetning til om den enkelte institusjon skulle forhandle på egne vegne.

I dag utgjør Helsebibliotekets samling en basispakke som de lokale fagbibliotekene bygger videre på. Slik unngås dobbeltarbeid og overlappende avtaler, samtidig som hver helse- eller utdanningsinstitusjon får større mulighet til å tilpasse samlingen til lokale behov.

DEMOKRATISERING AV KUNNSKAP

Tilgang til Helsebibliotekets ressurser styres via innlogging eller IP-gjenkjenning. Noen avtaler er forbeholdt helsepersonell og studenter, og disse krever at brukeren logger seg inn eller befinner seg på jobb eller studiestedet. De øvrige avtalene er nasjonale. Her kommer alle som er på Internett med en

norsk IP-adresse inn, uten innlogging og uten å gå via Helsebiblioteket.no. I praksis betyr det at disse avtalene er åpne for alle – hele befolkningen.

Hovedhensikten med de nasjonale avtalene er å gi enklest mulig tilgang for hovedmålgruppene. At den øvrige befolkningen også får tilgang, er en positiv bivirkning. På den måten har Norges befolkning, som eneste i verden, fri tilgang til noen av verdens mest anerkjente medisinske tidsskrift, databaser og oppslagsverk. Dette gjør Helsebiblioteket.no til et demokratiseringsprosjekt der kunnskap som før har vært utilgjengelig for folk flest, gjøres fritt tilgjengelig for alle. Pasienten får i stor grad tilgang til det samme som legen – helt i tråd med åpenhetsprinsippet i det norske helsevesenet.

SAMMENSATT KOMPETANSE

Helsebibliotekets redaksjon består av fagpersoner med ulike typer kompetanse. I tillegg til bibliotekarer, består teamet blant annet av helsepersonell, webekspert, journalister og medarbeidere med markedsføringsbakgrunn. Vi regner den sammensatte kompetansen som et av våre viktigste fortrinn. Der en faggruppes kompetanse slutter, bidrar andres. Slik når vi lenger enn om vi kun hadde hatt en type kompetanse å støtte oss på.

Sammensetningen er også avgjørende for måten vi arbeider på. Vi er en hybrid mellom et nettsted, en redaksjon og et bibliotek. Denne modellen gir fleksibilitet til å møte vekslende behov og utfordringer, men også inspirasjon til nytenkning i det daglige. Ved å plukke det beste fra flere verdener, opplever vi at vi blir et bedre bibliotek.

EN DIGITAL MØTEPlass

Slagordet «Biblioteket som møteplass» er kanskje først og fremst forbundet med bibliotekrommet, det fysiske stedet der folk og kunnskap møtes. På Helsebiblioteket.no har vi skapt en digital møteplass for innholdsleverandører fra hele helsetjenesten. Vi publiserer fagprosedyrer og metodebøker som utvikles i sykehusene, retningslinjer fra helseforvaltningen og veiledere og liknende dokumenter fra spesialistforeninger og fagmiljø i hele landet. Tradisjonelt har denne typen informasjon vært mer eller mindre utilgjengelig fordi den har ligget på lukkede intranett eller spredt på mange ulike nettsteder. Helsebiblioteket.no samler dette på ett sted og bidrar dermed til enklere gjenfinning, økt bruk og mer transparens.

Biblioteket som møteplass er først og fremst forbundet med bibliotekrommet, det fysiske stedet der folk og kunnskap møtes

Samtidig er vi opptatt av å være synlige utenfor vårt eget «rom». Det heldigitale formatet gir noen klare fordeler i så måte. Vi har tilpasset sidene våre slik at de blir funnet av brukeren som startet jakten på Google. Vi har også sørget for lenker til våre egne sider og ressurser fra populære kunnskapskilder som Wikipedia og Store Norske Leksikon. Dette gjør oss tilgjengelige for brukere som ikke kjenner oss eller ressursene våre fra før, men som har et informasjonsbehov vi kan dekke.

ER DER BRUKERNE ER

Vi er avhengige av å bli brukt for å rettferdiggjøre vår eksistens, og for å bli brukt må vi oppleves som aktuelle, nyttige og relevante av målgruppen. Dette forutsetter ikke bare en konstant endringsvilje, men også kunnskap om sluttbrukers forutsetninger og informasjonsbehov.

I et fysisk bibliotek er de daglige møtene med brukerne viktige orienteringspunkter for å holde samlingen relevant og tjenestene nyttige. I Helsebiblioteket må vi sørge for å møte brukerne på andre måter. Her er kurs- og markedsføringsaktivitetene våre viktige. Hvert år deltar vi på nærmere 100 konferanser og arrangementer for ulike grupper helsepersonell. Vi bidrar med foredrag, kurs og informasjonsstands tilpasset de enkelte arrangementene. Slik sørger vi for å gjøre tjenestene våre kjent, samtidig som vi fanger opp ønsker, behov og tilbakemeldinger fra brukerne våre.

MED BIBLIOTEKET I LOMMA

Brukerstatistikk er et viktig hjelpemiddel i arbeidet med å utvikle tjenesten i tråd med nye trender og endrede behov blant brukerne. En viktig trend er at en stadig økende andel av trafikken til nettstedet kommer fra smarttelefoner og nettbrett. Dette forteller oss at brukerne våre i økende grad ønsker seg umiddelbar tilgang til informasjon, uavhengig av tid og sted.

For oss får dette konsekvenser for samlingsutviklingen, fordi en helsearbeider som søker informasjon «på farten» eller i forbindelse med pasientmøtet trenger informasjon tilpasset denne situasjonen. I praksis betyr det mobilvennlige kilder med oppsummert kunnskap, diagnostiske hjelpemidler og behandlingsanbefalinger. Vi har derfor satset på å utvide samlingen med mobilvennlige ressurser som oppslagsverk og andre kilder som inneholder anbefalinger for praksis.

Vi har også satset på å utvikle mobilversjoner og mobilapplikasjoner av utvalgt innhold. Slik prøver vi å imøtekomme endrede bruksmønstre og forventingen om at biblioteket er noe man kan ha «i lomma».

BRED STØTTE

Helsebiblioteket har funnet sin plass, både blant andre helsefaglige bibliotek og i helsetjenesten. Vi opplever at de føler et eierskap til prosjektet, og dette gir et solid grunnlag for videreutvikling av tjenesten. Samarbeid og bred støtte er viktige årsaker til Helsebibliotekets suksess.

Spesielt sentralt er samarbeidet med de lokale fagbibliotekene ute i helse- og undervisningsinstitusjonene. Disse sitter nærmest majoriteten av brukerne i det daglige - en posisjon som gir verdifull innsikt i brukernes forutsetninger og behov. Det er dessuten her mye av den daglige markedsføringen av Helsebibliotekets ressurser skjer, i tillegg til nødvendige opplærings- og veiledningsaktiviteter. Lokale bibliotekarers kompetanse, tilstedeværelse og innsats er en forutsetning for at Helsebiblioteket.no skal bli kjent og brukt.

Støttespillere i helsetjenesten og helseforvaltningen har også vært avgjørende for å spre kunnskap om Helsebiblioteket.no og sikre stabil drift. Med klinikere og beslutningstakere fra hele tjenesten på laget, har vi de beste forutsetningene for å utvikle relevante og nyttige tjenester, også i fremtiden.

Helsebiblioteket.no

Helsebiblioteket.no er et heldigitalt offentlig finansiert bibliotek. Nettstedet ble lansert 6. juni 2006 og tjenesten drives i en seksjon i Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten. Målgruppen er alt helsepersonell i Norge, samt studenter på medisin- og helsefagutdanningene.

Helsebiblioteket kjøper tilgang til oppslagsverk, databaser og tidsskrifter, og gjør dem gratis tilgjengelige for sine brukere. Mange av ressursene er også åpne for den øvrige befolkningen. Helsebiblioteket.no er også en delingsplattform for offentlig informasjon som produseres i helsetjenesten og forvaltningen, som prosedyrer, retningslinjer og veiledere.

Norsk bibliotekforening kåret Helsebiblioteket.no til Årets bibliotek 2011. Dette er første gang et heldigitalt bibliotek har mottatt denne utmerkelsen.

Seniorsurf

SeniorSurf-dagen arrangeres hvert år i regi av Seniornett Norge. Dette er Norges største landsdekkende IKT-arrangement med flere hundre møteplasser over hele landet.

På denne dagen kan seniorer få prøve internett gratis og med veiledning. Deltakerne får høre foredrag og demonstrert nybegynnerstoff som tastatur, mus og symboler på skjermen og får innblikk i hva Facebook, Wikipedia og andre sosiale medier er.

Bibliotek, seniorsentre og frivilligsentraler stiller opp med datamaskiner og sørger for veiledere. Banker, skoler, frivillige organisasjoner og lokale Seniornett-klubber er også med og bidrar til at seniorer får prøve seg.

Disse arrangementene gir møteplassene god markedsføring for sine tilbud.

Det blir laget et eget blad med mye nybegynnerstoff. Bladet deles ut gratis.

Dagen ble arrangert første gang i år 2000 i samarbeid med bibliotek. Hittil har over 100.000 seniorer deltatt.

Seniornett

Seniornett Norge ble stiftet høsten 1997 av en gruppe seniorer som startet inter-nettopplæring på Deichmanske bibliotek, Majorstuen filial. Seniornett kom i gang med eget nettsted våren 1998.

Den er en ideell forening, som arbeider for at seniorer (55+) skal delta aktivt i informasjonssamfunnet. Seniornett har som mål at alle seniorer i Norge skal være, eller få mulighet til å være, fortrolige med moderne informasjonsteknologi. Hele Norge skal med, fra sør til nord, alle kommuner. Når det offentlige etter hvert skal kommunisere med sine innbyggere via nettet, vil det fremtvinge nye løsninger og øke behovet for datakunnskap. Samarbeidet med bibliotekene betyr mye, særlig i den nye digitale hverdagen.

Seniornett har over 7 000 medlemmer og 200 klubber i alle fylker, og flere kommer stadig til. En fullstendig oversikt ligger på nettstedet. Bibliotek, seniorsentre og frivilligsentraler blir brukt som møtesteder for seniorer i Seniornett-klubber. Det fokuseres både på opplæring og det sosiale. Meningen er at kursdeltakerne både kan lære selv og føre lærdommen videre til nye som kommer til.

Seniornett holder kurs og utarbeider kursmateriell som passer for seniorer.

Medlemmer av foreningen får også gratis support på dataspørsmål. De får Seniornett-bladet tre ganger i året og månedsblad.

www.seniornett.no

Prosjekter med støtte fra Nasjonalbiblioteket.

Tema: digital deltagelse

Den digitale borger

Prosjekteier: Larvik bibliotek
Kontaktperson: Anne Verde
Tidsperiode: 2010-2011
Samlet støtte fra Nasjonalbiblioteket:
kr 150 000

Nytt til nye landsmenn

Prosjekteier: Asker bibliotek
Kontaktperson: Frid Freyling
Tidsperiode: 2012
Samlet støtte fra Nasjonalbiblioteket:
kr 40 000

Den digitale borger og biblioteket

Prosjekteier: Østfold kulturutvikling, avd.
bibliotekutvikling
Kontaktperson: Anne Berit Brandvold
Tidsperiode: 2013
Samlet støtte fra Nasjonalbiblioteket:
kr 100 000

eBorgerskap i Vestfold

Prosjekteier: Vestfold fylkesbibliotek
Kontaktperson: Anita Hvarnes Evensen
Tidsperiode: 2013-2014
Samlet støtte fra Nasjonalbiblioteket:
kr 400 000

Leselyst og språk og IKT

Prosjekteier: Storbybibliotekene v/ Kristian-
sand folkebibliotek
Kontaktperson: Anne Kristin Undlien
Tidsperiode: 2011-2014
Samlet støtte fra Nasjonalbiblioteket:
kr 1 160 000

Skrivedugnad for nettet

Prosjekteier: Hamar bibliotek
Kontaktperson: Berit Borgen
Tidsperiode: 2012-2014
Samlet støtte fra Nasjonalbiblioteket:
kr 150 000

Digital deltakelse 2017

Regjeringen har nylig startet prosjektet Digital deltakelse 2017 der målet er å redusere antall innbyggere som ikke er på nett og bidra til å styrke den digitale kompetansen i befolkningen. Departementet har fra før bevilget fem millioner kroner til konkrete opplæringstiltak over hele landet. Blant dem som har fått tilskudd er biblioteker, folkeuniversiteter, frivillige organisasjoner og Seniornetts medlemsforeninger.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/aktuelt/nyheter/2013/starter-digital-deltakelse-2017.html?id=746453>

Rett til å lese

"Let us read, and let us dance; these
two amusements will never do any harm
to the world."

Voltaire

Biological Heritage of the Mountains of the Caucasus

Biological Heritage of the Mountains of the Caucasus

Biological Heritage of the Mountains of the Caucasus

Biological Heritage of the Mountains of the Caucasus

Biological Heritage of the Mountains of the Caucasus

Biological Heritage of the Mountains of the Caucasus

Biological Heritage of the Mountains of the Caucasus